¶ Alanus de parabolis. Alias doctrinale altum/cum luculenta glosarum expositione. Londoniis nouiter impressus per Wynandum de Worde in parrochia sancte Brigide in vico anglice nuncupato the fletestrete ad signum solis aurei commorantem.

Epitaphium Alani

Alanum breuis hora breui tumulo sepeliuit
Qui duo qui septem totum qui sabdidit orbem
Scire suum. mores dare vel retinere nequiuit

ISte liber duobus modis solet nominari. Pri=
mo sm̄ quosdā appellat̄ doctrinale altum: ꝛ vocatur doctrinale pro tanto
quia dat doctrinā. Un̄ doctrinale dr̄ a doctrina: ꝛ oīs liber dās doctrinam
doctrinale potest appellari. Tamē istud nomen doctrinale appropriatū est isti libro
quē cōposuit magister Alexāder de villa dei: q̄ incipit. Scribere clericulis. ꝛc̄. Alio
modo solet vocari alanus de parabolis ab inuentore: nā actor isti⁹ libri vocat̄ alan⁹
de quo legit̄ qꝫ cū quodā die studeret parisi⁹ sciēs septē artes liberales: necnō leges
atqꝫ decreta: suā scientiā ꝓposuit exponere: et in aliquē fructū redigere seu explica=
re. Et cū in crastinū de tota trinitate predicare vellet sciētiā et noticiā verā de illa cū
ctis audientibus exhibere: ipso pergente ad spaciū prope quandā ripariā cogitans
qualiter opus propositū cōplere posset quēdā puerū repperit q̄ tenēs vnū coclear in
manu fecerat vnā paruā foueā modicū procul ab aqua ꝛ hauriens aquā cū suo co=
cleari portabat ad foueā quā fecerat: et instanter sicut puer apposuerat aquā in fo=
ueam aqua terrā intrabat. qꝛ locus erat arenosus. Quod videns Alanus: dixit pue
ro. O puer quid hic agis? Et puer respondens dixit: totā istā ripariā in foueā meam
ponere proposui: nec cessabo quousqꝫ propositū meū adimpleuero. Cui alanus. Qn̄
putas fecisse? Opus tuum licet sit puerile: tamē est impossibile tibi. Cui puer. hoc ci
tius fecero q̄ꝫ tu propositū tuū adimpleueris. Et alanus respondēs dixit. Quid eni
ꝓposui facere? Et puer dixit. Tu ꝓposuisti declarare cras totā trinitatē per tuā scie
tiam in predicatione: quod est magis impossibile tibi q̄ꝫ qđ ego ꝓposui. Quod audi
ens alanus multū territ⁹ reuersus domū ꝛ dicta pueri in se memorās multūqꝫ dolēs
et tristꝭ suā presūptionē siue arrogantiā recognouit. Adueniēte ꝟo die crastino ꝛ ho
ra predicationis vbi multitudo magna populi fuerat cōgregata. Alanus ascendēs
cathedrā: dixit loco thematis. Sufficiat vobis vidisse alanū. Quibus verbis dictis
descendit de cathedra ꝛ abijt. Qđ vidēs populus nō modicū stupefactus fuit. hoc
facto alan⁹ verecūdia ꝯfusus pergere nolens parisius trāsiuit Burgundiā: ꝛ in qua
dam abbatia cisterciū nōle pastor ouiū fuit: et deinde fuit conuersus ipsius abbatie
ad modum laici. Accidit qꝫ rome quidā heretici aduenerant qui per sua argumenta
falsaqꝫ sillogisationes totā fidē catholicā subuertebant: quapropter papa mādauit
omnes prelatos/abbates/doctores/et clericos totius christianitatis romam venire
quatenus dictos hereticos confunderent. Quod abbas magister alani audiēs ala
no relicto in abbatia voluit romā pergere. Tunc alanus qui iam sensum recupera=
uerat: dixit magistro suo. O dn̄e me tedet hic stare: quia diu est qꝫ abbatiā non exiui
quapropter humiliter deprecor vt vobiscū pergā romā: ꝛ bn̄ seruiā vobis: optimeqꝫ
pensabo de equis. Tūc abbas pergens romā duxit secū alanū. Adueniente aūt die
disputationis abbas voluit intrare locū disputationis cū quo alanus voluit intrare
Cui abbas dixit. Uade ad hospitium: ꝛ pensa de equis: qꝛ locū istū nō potes intrare
propter custodes et cliētes hic existentes: q̄ nō sinūt intrare nisi prelatos et magnos
clericos. ꝛ posses verberari. Cui alanus dixit: volo verberari vt intrem. Et supponēs
se clamidi seu cappe sui magistri intrauit dictū locū: ꝛ ipse sedens ad pedes sui mgr̄i
audiuit disputationē. heretici vero proponentes questiones christianos superaue=
runt ꝛ vicerūt. Quod vidēs alanus exiuit latebras dicēs magistro suo. Jube dn̄e be
nedicere. Et abbas stupefactus: dixit alano. Uile miser: qđ vis facere? Tūc alanus
iterauit dicens vt prius. Jube dn̄e benedicere vsqꝫ ad tertiam vicem. Quod videns
papa permisit eum arguere. Et alanus recitās questiones per dictos hereticos mo
tas: arguit et confudit illos. Quod vidēs hereticus confusus dixit. Tu es dyabolus
aut alanus. Cui alanus. Non sum dyabolus: sed alanus. Tunc abbas magister su=
us voluit sibi suam dignitatem donare: quā alanus suscipere noluit: sed per papam
et abbatē fuit sibi concessum vt duos clericos haberet in dicta abbatia: qui clerici li=
bros quos ipse dictaret sub se scriberent vbi plures libros fecit: inter quos fecit istū:
qui incipit. A phebo phebe. ꝛc̄. Alano vero mortuo fuit sepultus in dicta abbatia.
Sup cuius tumulo scribunt̄ isti versus. Alanum breuis hora tumulo breui sepeliuit.
Qui duo q̄ septē totū sibi subdidit orbē. Scire suū mores dare vel retinere nequit. Iste
liber pōt vocari apud litatos de parabolis. et dr̄ parabola a para qđ est iuxta ꝛ bole
sola: q̄si iuxta solam. In ꝑncipio huiꝰ libri tria sūt inquirenda. Primo q̄ ꝛ quot sint cause

huius libri. scdo qd est eius titulus. tertio cui pte phie supponit. Quo ad primu sciendum est q quattuor sunt cause huius libri. s. efficiens/ materialis/ formalis/ et finalis. Cã efficiens fuit magr alanus de quo superius dictu est. Causa materialis est bona doctrina et parabolaꝝ seu exemploꝝ positio: vt in ipso continetur. Cã formalis est modus procedendi metricus. Causa finalis est duplex. s. grãmaticalis et moralis. Causa finalis grãmaticalis est/ vt plecto isto libro multoꝝ signoꝝ noticiã ac delectationes seu modos signdi habeam. Titulus presentis operis est. Incipit liber magistri alani de parabolis. vel sic scdm alios. Incipit doctrinale magistri alani de parabolis. Uel sic. Incipiũt parabole magistri alani. Cui parti phie supponit: Distinguendum est/ quia vel legitur grammaticaliter tunc: et sic supponit phie rationali. vel legitur realiter et causa doctrine/ et sic supponitur phie morali. His visis sciendum est. q iste liber diuiditur in sex partes siue capitula/ secundum q diuersimode proceditur. Primum capitulum procedit per versus binos/ et incipit in principio et durat vsqz ad aliam partem. Luctatur. Scdm capitulum pcedit per versus quaternos: et incipit ibi. Luctat. et finit ibi. Non teneas aurũ. Tertium pcedit per versus sexternos: et incipit ibi. Non teneas aurum/ et durat vsqz ibi. Nõ bene pedibus. Quartum capitulũ procedit per octo et octo versus; et incipit ibi. Nõ bene. et durat vsqz ibi. Non sunt digna coli. Quintum per versus denos: et incipit ibi. Nõ sunt digna. et durat vsqz ibi. Si quis arare. Sextum capitulum procedit per versus duodenos; et incipit ibi. Si quis arare. et durat vsqz ad finem. Quodlibet autem capitulum diuiditur in tot partes quot in eodem sunt parabole: vt patebit legendo.

¶ Capitulum primum.

A Phebo phebe lumen capit: a sapente
Insipiens sensum/ quo quasi luce micat.

¶ hic actor prosequitur suum intentum. Et primo ponit parabolam dicens q sicut luna sumit lumen suum a sole: sic incipiens debet sumere sensum siue sapientiam et bonam doctrinam a sapiente viro. ¶ Construe. Phebe. id est luna. capit lume id est claritatem a phebo. id est a sole. Sic incipiens capit sensum. id est sapientiam a sapiente. quo micat. i. resplendet quasi luce.

Nil aliud nisi se valet ardens ethna cremare
Sic se non alios inuidus igne coquit.

¶ Ponit aliam para. d. q ethna est mons in sicilia semper ardens/ nec potest ardere alios montes nisi seipsũ. Sic est de inuido q cupit aliena et dolens de pspertis pximi vrit et coquit seipsum in igne doloris et tristicie nichil nocens aliis nisi sibipsi. ¶ Cõstrue. Ethna i. ille mons. ardens/ nil pro non et aliquid non valet. i. nõ potest cremare aliquid nisi se. inuidus coquit se sic. id est taliter et non coquit alios.

Sus de sorde leuat: saltem dum colligit escas
Cur nunqz surgit sorde volutus homo

¶ Ponit aliã para. d. q sus illud alal surgit de sorde siue de palude dum vult comedere. qre ergo hõ inuolutus sorde. i. pctõ nõ surgit a pctõ. s. p contritionẽ/ cõfessionẽ/ et satisfactionẽ. ¶ Cõ. Sus surgit a sorde. saltẽ dũ colligit. i. recolligat escas. cur nũqz pro non et vnqz. homo volutus. i. inuolutus sorde. i. peccato non surgit. s. a peccato.

Utribus antiquis vinum committere noli
Nec senibus sensum quem retinere velis

¶ Ponit parabolam dicens. q sicut in vasis antiquis vinum ponere nõ debemus ne forte vetustate vasis siue putredine vinum pereat siue vasis ruptura/ ita et sensum nostrum siue secretum quem volumus celare non debemus reuelare senibus quia vt ait cato sensus puerilis illis est. ¶ Construe. tu supple noli committere. id est mittere vinum vtribus antiquis vel veteris committere sensum. id est secretum quem velis retinere senibus hominibus supple.

Nititur in vetitum q̄ in agros defluat equor
Sic ruit illicitum q̄ścito peccat homo.

¶ Ponit parabolam dicens. q̄ si mare defflueret per cāpos intraret locum sibi prohibitum. i. incongruum/ quia talis non est locus eius. Similiter homo q̄ścito peccat intrat in peccatū sibi prohibitū a deo. ¶ Construe. equor nititur intrare sup. vetitū locum supple. q̄ in agros defluat. sic homo ruit. i. intrat. illicitum q̄ścito peccat.

Stultior est stulto qui mandat balsama cribro
Et verbis pleno verba tacenda viro

¶ Ponit aliā para. d. q̄ ille est bene stultus qui mandat. i. immitit et mandat balsama. id est preciosa aromata vel vnguenta cribro. id est cū cribro pdit totū. similiter ille nō est sapiēs qui mandat vel dicit tacēdo viro loquaci et adulatori. ¶ Cōstrue. ille sup. est stultior stulto qui mādat. i. immittit balsama aromata preciosa cribro. ⁊ ille sup. est stultior stulto qui mandat verba tacenda viro. i. homini pleno verbis.

Sepe viatorem non vetus orbita fallit
Sic socius socium non vetus immo nouus.

¶ Ponit aliā para. dicens q̄ via antiqua siue cōis non decipit viatorē/ sed via noua. i. nouiter facta/ sicut sunt sentes et metodi/ q2 hn̄ deuiant sepe viatorem. similiter socius antiquus. id est ab antiquitate notus non decipit socium suum/ sed socius nouus. i. nouiter factus bene decipit quare melius debemus diligere socios antiquos q̄ꝫ nouos et etiam cum ipsis fiduciam habere. ¶ Construe. orbita. id est via noua/ fallit sepe viatorem. sed via vetus non fallit supple scilicet socius vetus. i. antiquitate acquisitus non fallit immo pro sed/ sed nouus socius fallit supple.

Non est in speculo res que speculatur in illo
Eminet et non est in muliere fides

¶ Ponit parabolam per quam nos docet vitare mulierem dicens. q̄ sicut res que videtur esse infra speculum non est/ sic fides que videtur esse in muliere non est. ¶ Construe. res que speculatur in speculo non est in illo scilicet speculo/ fides eminet. id est apparet esse in muliere et non est in illa supple.

In sterili steriles aratrum facit aggere sulcos
Et labor in miseris est sine fruge scolis.

¶ hic actor docet nos fugere prauos scolas/ et vbi boni et sapientes magistri sunt et accedere ad bona studia siue vniuersitates vbi magistri sunt sapientes ⁊ prouidi dicens. q̄ aratrū facit rugas inutiles i agro sterili. i infertili. ita similiter clericus laborans siue studens in scolis miseris nichil proficit. ¶ Construe. aratrum facit sulcos. id est rigas steriles. id est infertiles in agro sterili. id est infertili siue paradiso ⁊ labor sine fruge. id est sine fructu siue sine vtilitate in scolis miseris.

De minimis granis fit grandis summa caballi
De breuibus mendis non veniale malum.

¶ Ponit para. d. q̄ sicut magnus equus fit et nutritur de minimis granis: ita pctm̄ mortale siue magnū potest generari et ꝓcedere ex multis venialibus. ¶ Construe. grandis summa caballi. i. equi fit de granis minimis: sic malum non veniale/ immo mortale/ vel magnum fit de mendis. id est offensis vel peccatis breuibus. i. paruis.

Non sibi sed reliquis aries sua vellera portat
Sic alit vnit semper auarus opes.

¶ hic ponit aliā parabolā per quam docet nos euitare auariciam dicens. q̄ aries siue muto portat lanam suā pro aliis et non pro se/ sicut et auarus diuitias pro aliis

acquirit et non pro se: quia nichil audet exponere: immo dum plus habet plus cupit habere. ¶ Construe. Aries .id est multo/non portat sua vellera .id est suam lanam/sibi .id est pro se: sed portat sepe pro reliquis/quia pro hominibus. Sic auarus vult et aggregat semper aliis .id pro aliis: et non pro se.

Non leuiter velli: quid ab vnco quod tenet ille

Nec es a loculo: quod tenet arta manus.

¶ Ponit aliam parabolam dicens quod si aliquis teneatur ab vnco .i. ab illo instrumento ferreo tortuoso vix potest euelli: ita similiter aurum vel argentum quod tenetur per manus auari vix potest ab eo recuperari vel haberi. ¶ Construe. Aliquid non potest supple velli .i. eradicari vel remoueri leuiter ab vnco .i. ab illo instrumento quod ille scilicet vncus tenet. eo .i. aurum et argentum/quod manus arta .i. auara tenet non potest velli .i. euelli supple a loculo .id est ab auaro.

Mille viris prebere potest: pincerna lieum

Pocula doctrine: pluribus vnus homo.

¶ Ponit aliam parabolam dicens quod pincerna potest dare vinum mille viris et pluribus: ita vnus homo plures potest docere et instruere. ¶ Construe. Pincerna potest prebere .i. dare lieum .i. vinum mille viris: vnus homo potest prebere supple pocula doctrine pluribus hominibus supple.

Accipit et nunquam reddit mare scilla receptum

Sic rapit et retinet debitor era malus.

¶ Hic ponit aliam para. di. quod scilla est periculum marinum quod semper recipit aquam maris: et nunquam emittit aquam: quia aqua ingressa periculum nunquam reuertitur ab illo. Sic debitor malus semper recipit pecunias et alias diuitias inquantum potest: et nunquam vult soluere. ¶ Construe. Scilla .i. illud periculum marinum/accipit .i. recipit/mare .id est aquam maris: et nunquam pro non et vnquam. et non reddit vnquam receptum scilicet aquam introductam sibi/malus debitor rapit .i. retinet/era .i. pecunias/sic .i. taliter.

Non leuiter corio: canis trahitur ab vncto

Nec leuiter nebulo disco: dum sacietur eo.

¶ Ponit aliam para. di. quod si canis portat vel comedat corium vnctum siue pingue vel carnes pingues vix potest ab eodem remoueri. Similiter homo gulosus non vult dimittere discum plenum epulis siue mensam vsque sit satur et plenus. ¶ Construe. Canis non trahitur leuiter a corio vncto .id est pingui/nec nebulo trahitur leuiter supple a disco/dum .i. donec/satietur eo scilicet disco.

Sub molli pastore capit lupus lanam et grex

Incustoditus dilaceratur eo.

¶ Ponit aliam para. di. quod lupus deuorat oues que sunt sub pastore molli et pigro/ac ignaro. Ita similiter dyabolus deuorat oues .i. christianos qui reguntur per pastorem pigrum et mollem per malum prelatum seu curatum cui est cura de omnibus .i. capit de animabus suorum subditorum. ¶ Construe. Lupus capit lanam sub pastore molli .id est pigro: et grex incustoditus dilaceratur .i. deuoratur eo scilicet lupo.

Clarior est solito: post maxima nubila phebus

Post inimicitias: clarius est et amor.

¶ Ponit aliam parabolam dicens quod sol est clarior et lucidior post tempora nubilosa et obscura: sicut post pluuias et niues: sic amor est dulcior et feruentior post inimicitias seu lites et iurgia. ¶ Construe. Phebus .i. sol/est clarior .i. lucidior/solito .i. more solito/post maxima nubila .i. post tempora opaca: et amor est clarior .id est lucidior post inimicitias.

Loricam duram: possunt penetrare sagitte

Sic cor derisus: et mala verba meum.

¶ Ponit aliam parabolam dicēs: q̄ sagitte possunt penetrare loricam duram. Ita mala verba possunt penetrare cor sapientis. ¶ Construe. Sagitte possunt penetrare loricam duram. id est illud vestimentum ferreum: sic cor derisus: et mala verba possunt penetrare cor meum.

Subtrahe ligna foco: si vis extinguere flammas
Sic carnis motus/ ocia/ vina/ dapes.

¶ Ponit parabolam di. q̄ si aliquis velit ignem extinguere oportet eū ab igne subtrahere ligna. Ita similiter si volumus motus carnis extinguere: sicut luxuriā/ el' vetatem: ⁊ sic de alijs. vitare decet ocia ⁊ vina/ abundantiamq̄ epularū. ¶ Construe. Si tu supple vis extinguere flammas. i. ignem/ subtrahe ligna foco. id est ab igne: et si vis extinguere supple motus carnis: subtrahe ocia/ vina/ et dapes.

Firmiter in portu: tenet puppem anchora morsu
Sic in proposito: spes rata corda suo.

¶ Ponit parabolam dicens. q̄ anchora est quoddā instrumētū qd missū in mare se figit in terrā ⁊ ibidē retinet firmiter nauē: ita similiter homo habēs bonā spem in se firmat cor suū in bono ꝓposito: ⁊ ibidē illud semp tenet. ¶ Cōstrue. Anchora. i. illud instrumētum tenet firmiter puppem. id est nauem/ in portu. i. in mari/ morsu scilicet suo/ spes rata. i. firma/ tenet sic. id est taliter/ corda. i. mentes hoim in proposito suo.

Ripa retentat aquas: pelagi ne migret in arua
Sic tenet irati: frena modesta manus.

¶ Ponit aliam parabolam dicēs. q̄ sicut ripa maris tenet aquas maris: ne fluant per arua: ⁊ ne peragrent mundū. Sic et manus modesta scʒ ratio: tenet frena scʒ voluntatē irati. ¶ Construe. Ripa retentat. id est retinet aquas pelagi. i. maris. ne migret. i. ne transeat in arua. i. in campos: et manus modesta. i. ratio retentat. i. retinet frena hominis supple irati. i. voluntatem.

Sepe cicatrices: in vulnera prisca resurgunt
Ad mala facta: sui gens male sana redit.

¶ Ponit parabolam dicēs. q̄ nos videmus sepe cicatrices resurgere in vulnera antiqua: etiā homo malus postq̄ saluus factus est a peccato adhuc redit ad illud malum. ¶ Construe. Cicatrices resurgunt sepe. id est reuertuntur in vulnera prisca. id est pristinam/ gens male sana. i. peruersa: redit ad malefacta.

Flagrantes: vicina rosas vrtica perurit
Et iustos semper turbat iniquus homo.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q̄ vrtica vicina rosis facit illa vri. Sic etiam homines mali habeant vastare et perturbare bonos. ¶ Construe. Urtica vicina. i. propinqua rosis supple perurit rosas flagrantes. id est odorantes. Et iniquus homo. i. malus homo: turbat semper iustos.

In palea dum grana iacent: immunda videntur
Est similis prauis: qui manet inter eos.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q̄ sicut grana que iacent inter paleas videntur immunda: ita homo qui conuersatur inter malos homines videtur esse malus: quare consortia reproborum fugere debemus. ¶ Construe. Dum pro quando/ quādo grana iacent in palea videntur immunda: homo supple est similis prauis scilicet hominibus: qui manet inter eos scilicet homines.

Ictibus vndarum: rupes immota resistit

Est bonus assiduis fluctibus omnis homo

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q sicut rupes firma resistit fluctibus et vndis: ita bonus homo et iustus resistit aduersitatibus et pctis mundi. ¶ Construe. rupes immota. i. immobilis resistit fluctibus. i. actibus vndarum: et bonus homo resistit fluctibus assiduis. i. aduersitatibus mundanis siue peccatis.

Mobile cum vento folium volat arbore raptum
Sic mens instabilis semper vt aura volat

¶ Ponit aliam parabolam dicens q folia ab arboribus cadentia cum vento volant Similiter et mens instabilis hominis semper variatur et nunq in eodem statu permanet. ¶ Construe. folium mobile raptum ab arbore volat cu vento: sic mes instabilis volat. id est discurrit vt aura. id est ventus.

Stultus qui puppem sine remige ducit in altum
Et sine subsidio graue qui sumit onus.

¶ Ponit alia para. di. q stultus est qui ducit nauem in pfundu aque sine remis. similiter ille est stult q sumit onus nimis graue sine subsidio vel adiutorio: vt q sumit scolas regere sine scientia, vel qui presumit studere sine libris. ¶ Construe. ille sup. qui ducit puppem. i. nauem in altum. i. in profundum aque: sine regimine. i. sine remis est stultus. et ille sup. qui sumit onus graue. i. pōderosu sine subsidio est stultus

Per patulas rimas sol lucem intrat in edem
Corda per auriculas dogma docentis init.

¶ Ponit alia parabola dices. q sicut sol intrat domum per paruas aperturas tecti sic doctrina siue scientia intrat in corda puerorum per auriculas. ¶ Cōstrue. sol lucens intrat in edem. i. in domu per rimas. i. per aperturas patulas. i. aptas dogma id est doctrina docentis init. i. intrat corda per auriculas.

Multotiens captum trahit hamus ab equore piscem
Sed bona verba mali nullus ab ore trahit.

¶ Ponit aliam parabola dicens. q piscatores bene trahunt pisces ab aqua hamo mediante: sed nullus potest habere seu trahere bona verba ab ore mali hominis. ¶ Construe. hamus trahit multotiens piscem captum ab equore. i. amari vel aqua sed nullus trahit bona verba ab ore hominis supple mali.

Pauperat et ditat talorum casibus vlphum
Alea: sed vetat vt mage fiat inops.

¶ Ponit alia para. di. q vlphus fuit quida lusor q propter ludu alearu/chartularu/taxillorum/et aliorum: erat qnq pauper et quandoq diues: sed sepius erat pauper q diues. qr qn diues erat faciliter efficiebatur pauper. sed quando pauper erat vix poterat effici diues ob defectum pecuniarum quas non habebat pro ludendo. nam deficiente causa deficit effectus. ¶ Construe. alea pauperat et ditat vlphum. id est illum hominem casibus talorum: sed vetat. i. ordinat vel permittit mage. i. magis. vt fiat inops. i. pauper. v. Ludere cum talis non est res spiritualis.

Extincti cineres si ponas sulphura viuent
Sic vetus apposita mente calescit amor.

¶ Ponit aliam para. di. q si ignis sit extinctus et apponatur sulphur super cineribus calidis ignis reuiuiscet. Similiter si amor verus rememoret iteru renouatur/et hō iterat amare ¶ Construe. extincti cineres viuent si ponas. id est si apponas sulphura: sic amor vetus calescit mente apposita.

Dira caribdis aquas bibit et vomit omnibus horis

Sic dat sic aufert sors sua bona viris.

¶ Ponit aliã para. d. qđdã periculũ marinũ qđ vocat caribdis/est talis nature q illud qđ bibit cito euomit:ita similiter fortuna dat bona viris et aufert eis bona que dedit. ¶ Con. Caribdis vira. i. illud crudele periculũ marinũ bibit et vomit. i. euomit aquas oibus horis/sic sors. i. fortuna dat et aufert bona suis viris. i. hoībus.

Currere cogit equum/sub milite calcar acutum
Et puerum studio/virga vacare suo.

¶ Ponit aliã para. dicẽs q sicut calcar acutũ cogit equum cito currere sub equite: similiter virga cogit iuuenem ad studendũ. ¶ Construe. calcar acutum cogit equũ currere sub milite: et virga facit vacare puerum studio.

Non perit ipse sua: qui propria nauigat aura
Nec vir qui propria degere debet ope.

¶ Ponit parabolam di. q ille qui sua propria vtitur voluntate non semper perit: similiter ille qui non vtitur propria voluntate sicut est pauper non semper perit. ideo sperare debemus licet pauperes simus. ¶ Construe. ipse qui nauigat proprия aura id est ille qui vadit propria voluntate non perit semper/ nec vir qui debet degere. i. viuere in paupertate supple propria ope. i. proprio labore.

Tranquillum nequit esse fretũ dum peste mouetur
Nec mansuetus homo dum mouet ira iecur.

¶ Ponit para. di. q mare nõ potest esse firmũ et stabile dũ mouet tẽpestate et ventorum impetuositate/sic nec homo mansuetus et pacificus põt esse stabilis dũ p irã commouetur. ¶ Construe. fretum. i. mare nequit esse tranquillum. i. bonũ siue stabilem. dũ pro quando/quando mouetur peste. i. tempestate/nec pro nõ et hõ mansuetus. id est pacificus non potest esse tranquillus supple. dum pro quando/quando ira mouet. i. commouet/iecur. i. cor hominis.

Cur aperit portam qui claudere non valet illam
Cur michi rem spondet qui dare nequit eam.

¶ Ponit parabolam dicẽs q nos nõ promittamus aliquid si nõ volumus tenere. ꝛ si sit iniustum non debemus promittere. Et dicit cur aperit portam ille qui non potest claudere: et cur promittit ille qui non potest tenere. ¶ Construe. cur id est quare ille supple aperit portã qui nõ valet. i. non potest claudere illã scz portã. cur ille spondet. i. promittit michi rem qui nequit dare eam. scz rem promissam.

Concipit vt pariat mulier dum venerit hora
Tu quoqz suscipiens des aliquando michi.

¶ Ponit aliã parabolã dicẽs: q mulier concipit vt pariat dũ tpʹs affuerit. Similiter si tu suscipias ab aliquo bona aliqua debes sibi de tuis dare dũ locus affuerit. ¶ Con. mulier concipit vt pariat dum hora venerit. s. pariendi/quoqz pro ꝛ tu suscipiens aliquid a me sup. des aliquando michi: aliquid supple.

Nulla potest sedare sitim flagrantibus vnda
Copia: nec cupidi cor satiare viri.

¶ Ponit aliã para. di. q nulla aqua potest auferre sitim ab hoībus epate calidis: sicut sunt ydropici. Similiter nulla abundantia bonorum et diuitiarum potest satiare cor hominis cupidi siue auari. ¶ Construe. nulla vnda. i. aqua potest sedare id est satiare. sitim hominibus flagrantibus: scz epate nec copia id est abundantia diuitiarum supple potest satiare cor viri auari.

Vipera virus habet que cum calet euomit illud

Claude sinum prohibe ne calefiat tibi

¶ Ponit aliam parabolam dicēs. q vipera est serpēs habens venenū/que cū calet et irascitur euomit siue emittit illud per os/quare claude tuum sinum ne ille serpēs intret ibi:quasi dicat q praue cogitationes habent virus.i.effectum mali/ que cum calent.i.delectant/euomunt illud virus scilicet suum effectum.et inde prouenit malum siue petm̄:quare debes claudere tuā mentē ne praue cogitationes intrēt in illā ¶ Construe.vipera habet virus:que.s.vipera cum calet.i.irascitur euomit illud scz venenum:claude sinum tuum sup.prohibe ne serpēs sup.caleñat ibi.

De nuce fit corulus:de glande fit ardua quercus
De paruo puero sepe peritus homo.

¶ Ponit para.d.q sicut de parua nuce & de parua glande fiunt magne arbores:ita de vno paruo puero sepe fit homo magnus/sapiēs et potens:quare pueros negligere non debemus. ¶ Con.corulus fit de nuce.i.de fructu nucis/& de glande fit quercus:ardua.i.magna.Similiter homo peritus.id est sapiens fit sepe de paruo puero

Futile vas fundit:vas sincerumqz retentat
Sic audita tenet mens bona/fundit ebes

¶ Ponit aliam parabo.dicēs.q vas futile.fractū fundit.i.spargit vinū:sed vas sincerum.i.integrū retinet vinū et non perdit illud.Sic mens bona retinet bonos monitus & mens ebes obliuiscitur illos. ¶ Construe.vas futile.i.fractum/fundit id est diffundit vina/vas sincerum.id est integrum:retentat vina. sic mens bona tenet audita.id est bonos monitus:et mens supple ebes.id est ebetata:fundit.id est perdit siue obliuiscitur/bona audita supple.

In nichilum nix alta fluit:si desuper ymber
Decidat/et vicio fama perempta perit.

¶ Ponit aliam para.di.q nix alta et magna vertitur in nichilū pluuia desup cadente.similiter bona fama et bonū nomē deperdit vicio adueniente et illā denigrante ¶ Con.nix alta.i.magna:fluit.i.vertit in nichilū:si ymber.i.pluuia decidat.i.cadat desuper:sic et fama peremp:a.i.diffamata vel destructa:vicio perit.id est perdit.r.

Stratus humi palmes subeuntibus indiget vlmi
Indiget auxilio diuitis omnis inops.

¶ Ponit aliam parabolam dicens.q palmes siue palus indiget vlmi.i.illius magni arboris vt inde erectus sustineatur et cum aliis palmitibus sit ligatus siue fortificetur.similiter et omnis homo pauper indiget auxilio diuitis vt inde sustineatur & viuat. ¶ Cōstrue.palmes stratus.id est prostratus humi.id est terre indiget vlmis id est illis arboribus subeūtibus ipsi palmiti supple scilicet p suas virgulas.Sic oīs inops.i.homo pauper.indiget auxilio diuitis.

Non possum prohibere canem quin latret vbiqz
Nec queo mendaci claudere labra viro.

¶ Ponit aliam parabolam dicens.q homo non potest prohibere canē quin latret vbiqz.Similiter nullus potest prohibere virum mendacem quin mentiatur vbiqz. ¶ Construe.Ego supple non possum prohibere canem quin latret vbiqz:nec pro et et non queo claudere labra.i.labia siue os:viro mendaci.

Fumum non ignem iaculatur ab ore caminus
Colloquio non re liuor obesse potest.

¶ Ponit aliam parabolam dicens.q caminus.id est fornellus euomit fumum tantum et non ignem. Similiter inuidus non potest nocere nisi colloquio et non emittit nisi solum ventum ab ore quem perdit. ¶ Construe. Caminus.id est fornellus:

facul atur. id est euomit ab ore fumum. et non euomit supple ignem: liuor. id est inui dia potest obesse. id est nocere colloquio: et non re. id est facto.

Non domus sed dominus laudetur si bonus is sit
Sinautem dominum spernimus atq; domum.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q si aliquis dñs vel magister alicu' domus sit bonus debemus laudare dominum et non domũ: sed si sit malus/ et domum et do= minum spernere debemus. ¶ Construe. dominus/ domus supple laudetur z nõ do mus: si is scilicet dominus sit bonus. Sinautem pro si/ et pro non: sed si dominus nõ sit bonus supple: nos spernimus dominum: atq; pro et domum.

Non ibis rostrum: non ardea deserit anum
Non leuiter vicium: dum facit illud homo.

¶ Ponit aliã para. z dicit q ibis. i. illa auis portat semper suum rostrum. Et ardea etiam illa auis semper portat suam caudam. Similiter homo faciens aliquod pec catum non reliquit illud: sed semper portat vel in mente vel in corde. ¶ Construe. Ibis. i. illa auis. non deserit. i. dereliquit rostrũ suũ supple. Et ardea. id est illa auis non deserit anum. id est caudam supple. Sic homo non deserit supple leuiter vitiũ. id est peccatum: dum pro quando/ quando facit illud.

Aufert sepe solo nigra nubes lumina solis
Et patris auxilium dira nouerca michi.

¶ Ponit parabolã dicẽs. q nubes nigra aufert sepe lumina solis a terra: sic nouer= ca. i. vxor patris tui que non est tibi mater auxilium sepe tollit quod pater tibi sepe preberet. ¶ Construe. nubes nigra aufert. i. tollit sepe solo. i. terre lumina. id est cla= ritatem solis. Sic et dira nouerca tollit michi auxilium patris mei supple.

Non semper moriuntur aues quibus insidiatur
Arcus: nec michi sunt tela nec hasta mine.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q aues quibus auceps cum arcu/ vel aliter insi diatur non semper moriuntur. Similiter homo qui insidiatur armis nõ semper mo ritur. ¶ Construe. Aues non moriuntur semper quibus arcus insidiatur: nec hasta sunt tela michi: nec minime sunt hasta michi.

Sydera splendorem non possunt addere soli:
Cum superet solis lumina cuncta iubar

¶ Ponit aliã para. d. q oẽs stelle celi nõ psũt lumini siue claritati solis aliquid adde re nec diminuere/ cum ipse sol excedat eas claritate: quasi diceret q homo preclarus et potens siue sapiẽs non potest superari a minimis siue stultis. ¶ Cõstrue. sydera non possunt addere. i. adiungere splendorẽ. i. claritatẽ soli cũ iubar. id est lumẽ solis superet. id est excedat cuncta lumina. id est stellas scilicet luce.

Si catho sis et vis in candida vertere nigra
Cura sitq; cure/ diues et esse potes.

¶ Actor dicit si tu es sapiens et habes practicam alicuius artis vel scientie: adhibe diligentiam in excercendo tuam artem siue scientiam in loco debito secundum tuã artem. nam homo rethor nichil aut parum proficeret in paruo oppido: sed multuz proficiet in curia alicuius principis et cito diues erit. ¶ Cõstrue. si tu sup. sis catho. id est sapiens et vis vertere nigra. id est paupertatem in alba. id est in diuitias cura id est diligentia sit cure/ et potes. id est poteris esse diues.

In viscum volucres ducit cum cantibus auceps
In fraudem gentes blesa loquela viri.

Ponit aliam parabolam dicens. q auceps ducit aues ad viscum cū dulcibus cantibus. Sic et homo blandus et suauis decipit homines cū suis verbis fallacibus ꝛ nephandis. ¶ Construe. Auceps ducit volucres in viscum cum cantibus. Et vir ducit gentem in fraudem loquela blesa .i. blanda suaui.

Impetus est syluis: et vasta leonibus ira
Et tamen inter se: ius sociale tenent.

¶ Ponit aliā para. dicēs. q magnus impetus est qñq in siluis .i. nemoribus sic q arbores percutiunt seinuicem propter agitationes venti: ꝛ similiter ira maxima est inter leones: ꝛ tñ sunt ibi sociales: et similiter viuunt ita q si cetera animalia vellent minimo leoni nocere ceteri leones succurrerēt ei. similiter ꝛ homines debēt se simul associare: sic q si aliquis inimicus alicui homini nocere presumat: noceat omnibus licet inuicem qñq rixent. ¶ Con. Impetus .i. turbatio / est siluis .i. arboribus / et ira vasta est leonibus .i. inter leones. et tñ tenent inter se ius sociale.

Post noctem sperare diem: post nubila solem
Post lachrymas risum: leticiamqz potes.

¶ Ponit aliā para. d. q post noctem diem: et post nubila et pluuias solem speram⁹. Similiter post lachrymas et dolores atqz aduersitates risum leticiamqz ꝛ prosperitatem sperare debemus. ¶ Construe. Tu supple potes sperare diem post noctem / et solem post nubila. Sic potes sperare risum qz pro et leticiam post lachrymas.

Omnia cesar erat: sed gloria cesaris esse
Desiit: et tumulus vix erat octo pedum.

¶ Ponit aliā para. nos admonens ne simus superbi et ventosi nec auari. di. q cesar fuit imperator romanus et dñs ac rex totius mundi tam in longitudine q̄ in latitudine: et tñ ipso mortuo olbus his fuit expoliatus: et fuit sibi solum relictus tumulus: qui vix erat octo pedum longitudinis. ¶ Cō. Cesar erat oīa: sed gloria cesaris desijt esse scz in morte: et tumulus eius supple erat vix octo pedum .s. in longitudine.

Non ruit in rupes: nec in alta pericula nauis
Quam maris in motus: remige rector agit.

¶ Ponit aliā para. di. q nauis que regit̄ p nautā sapientē ꝛ puidū nō perit in rupes illas pcutiendo: nec intrat in magna pericula maris: lz regat̄ per remigē que parua est. Similiter hō potēs et diues vix confundit̄ si bono consilio pauperis sapientis regatur: licet iste pauper sit modicus. ¶ Con. Nauis nō ruit in rupes / nec in alta .i. magna pericula quā rector agit .i. agitat in motus maris remige .i. cum remige.

¶ Capitulum secundum.

Luctatur cum nocte dies: cum nube serenum
Cum tenebris lumen: cum nece vita vigens
Sic labor in nobis: nam spiritus et caro semper
Pugnant: morimur si caro vincat eum.

¶ Hic assignat̄ sm capl'm in quo pcedit p quattuor ꝛ q̄ttuor metra: in q̄bus actor ponit sñias prouerbiales: seu parabolas ad bonos mores nos erigētes. Unde p̄mo ponit talē parabolā dicēs. q dies luctat̄ semp cū nocte: ꝛ nox cū die: ꝛ lumē cū tenebris et econuerso. et vita cū morte: mors cum vita. Simili' in nobis similis labor est. Nā spūs noster semp cū corpore pugnat: sed si spūs vincat carnē viuemus: ꝛ ad paradisum ascendemus. sed si caro vincat spiritum moriemur: ꝛ ad inferna descendemus. ¶ Con. Dies luctat̄ cū nocte / et serenū luctat̄ cū nube .i. obscuro. lumē luctat̄ cū tenebris. vita vigēs luctat̄ cū nece .i. morte. Sic labor in nobis. nam pro qz / qz caro ꝛ spiritus pugnant semper: et si caro vincat eum scilicet spiritum: nos moriemur.

Pondera portat equus: bos terram sulcat aratro
Vellera portat ouis: seruat ouile canis.
Omnia quippe: sue nature debita soluunt
Preter eum: qui plus his rationis habet.

¶ Ponit para. di. q̄ naturaliter equus portat pondera: bos fodit terrā arotro: ouis portat lanā: et canis seruat ouile: ⁊ hec sibi cōueniunt naturaliter. Similiter oīa viuētia naturaliter soluunt debita nature scʒ faciēdo: preter hoīem qui habet plus rationis his .s. aliis alalibus brutis. Nā de⁹ voluit alalia bruta subjici hoībus: vt ī ps̄o. Oīa subiecisti sub pedibus eius: sed ipse homo debet subijci deo. scʒ opera bona faciēdo seruando se a peccatis. ¶ Con. Equus portat pondera / bos sulcat .i. fodit terrā aratro / ouis portat vellera .i. lanam: et canis seruat ouile / quippe .id est certe / omnia soluunt debità nature .id est faciunt quod debent: preter eum qui plus habet rationis his .i. q̄ animalia que dicta sunt. Nota q̄ quando iste due dictiones plus ⁊ magis significāt excessum qualitatis requirūt post se gtīuū: sed si significēt excessum q̄titatis: requirunt post se ablatiuum: vt in proposito. Vn̄ versus. Plus magis requirunt genitiuum qualitatiue. Et ablatiuum sibi dabunt quantitatiue.

Ethereus motus mouet omnia sydera: preter
Unum: sed semper permanet illud idem
Si constans et fidus homo: sine fine tenebit
Hunc in amore modum: quem tenet ipse semel.

¶ Ponit aliam para. d. q̄ celum mouet omnia sydera preter vnū qd̄ vocat̄ polus antarticus quod sp̄ in vno loco permanet ad modum rote qui dū mouetur eius tn̄ axis non mouetur. Similiter homo fidelis et constans tenebit fidem promissionemq̄ʒ et bonuʒ amorē quē promisit vel incepit tenere. ¶ Con. Motus ethereus .i. celi mouet omnia sydera preter vnū scʒ polum antarticū: sed illud sup. sydus .s. polus antartic⁹ permanet semper idem .id est in eodem loco. sic homo constans et fidus tenebit sine fine hunc modum quem ipse scilicet homo tenet .id est tenuit semel.

Phebus ab occasu: rursus raptatur ad ortum
Quem prius huc illuc: machina versa tulit
Sic in amicitia mundus stat / flagrat / et ardet
Corruit et surgit: quod magis amat odit.

¶ Ponit aliā para. di. q̄ sol nunc de oriente tendit in occidentē. et de occidēte ad orientem: et qn̄qʒ cadit scʒ ad occidentē: et qn̄qʒ surgit scʒ ad orientē: et qn̄qʒ est altus: ⁊ qn̄qʒ bassus: ⁊ semꝑ mutatur. Sic similiter amor huius mundi est mutabilis ⁊ variabilis: quia qn̄qʒ amat / qn̄qʒ odit / quandoqʒ nocet / quandoqʒ placet / quandoqʒ cadit / quandoqʒ surgit: et nunq̄ʒ in eodem statu permanet. ¶ Construe. Phebus raptatur id est tendit / ad ortum .i. ad orientem / ab occasu .i. ab occidente: quem scilicet solem / machina .i. compositio versa tulit .id est portauit prius huc illuc .i. modo huc ⁊ modo illuc. Sic mundus stat in amicitia / mundus supple flagrat .id est calet et ardet: ⁊ mūdus supple corruit .id est cadit: et surgit supple mundus: ⁊ odit illud supple qd̄ amat magis. Unde versus. Flando gero bellum canem nucis inde flabellum. Nescas et appollo quia iunctos inde repello.

Tutior est locus in terra: q̄ turribus altis
Qui iacet in terra: non habet vnde cadat
Impetus ⁊ venti: tonitrus et fulmina turris.

Flatibus euertunt: stare sed yma sinunt.

¶ Ponit para. dicēs nos magnos honores et diuitias fugere: dicens q̄ locus est tutior in terra q̄ in altis turribus et alijs locis similibus periculosis. quia qui sedet in terra cadere nescit cum non habeat vnde. Et q̄ locus bassus sit tutior alto patet. q2 venti tonitrua fulmina et tempestates maxime regnant in locis altis quare leuiter subuertuntur: sed in locis bassis et absconsis minime vel saltem parum regnant et vix subuertuntur: quare magnos honores et potētias siue diuitias fugere debem9, ne subuertamur in maximam inopiam siue paupertatem scilicet post mortem. ¶ Construe. locus est tutior in terra q̄ in turribus altis ille supple qui iacet in terra non habet vnde cadat: impetus et venti tonitrus et flumina euertunt turres stabiles: sed sinunt. id est desinunt stare yma. id est bassa.

Non possunt habitare simul contraria cum sint
Mors et vita: procul decidet ab ea
Sic duo sunt que non possunt intrare cor vnum
Vanus amor mundi: verusq3 amor dei.

¶ Ponit aliā para. per quā docet nos audire mundum et ei9 bona di. q̄ mors et vita non possunt esse simul et semel in eodem cum sint cōtraria. similiter alia duo ↄtraria sūt que non possunt esse simul in vno corde. scilicet amor dei ⁊ amor mundi quia nemo potest duobus dominis seruire. s. deo et mammone vt habeatur in euangel'. ¶ Construe. mors et vita non possūt habitare simul cū sint cōtraria. hec. s. mors decidet. i. separatur procul. i. longe ab ea. s. a vita. sic duo sunt que non possunt intrare vnum cor hominis. s. amor vanus. i. inanis mundi q3 pro et verus amor dei.

Stratus humi non surgit item dum police flexo
Portat onus graue quo precipitatur equus
Sic homo qui magna viciorum mole grauatur
Non nisi deposita mole leuare potest.

¶ Ponit aliā para. d. q̄ si equus onus graue portās cadat i terrā surgere nō potest nisi pri9 deponat onus. sic hō pctis grauiter onerat9 surgere nō pōt nisi pctā deponātur p ↄfessionē/cōtritionē/ ⁊ satisfactionē. ¶ Cō. equ9 strat9. i. pstrat9 humi. i. terre nō surgit itē. i. iterū. dū p qn/qn portat onus graue quo. s. onere precipitat police. i. genu flexo sic. i. similiter homo qui grauatur magna mole. i. pondere viciorum non potest leuare nisi deposita mole. id est pondere scilicet viciorum.

Non quo nauta volet sed quo volet aura vehetur
Pupis: cum tumidi venerit vnda maris
Non quo propositum sed quo sors ducit eundum
Est homini licitum qua docet ire via.

¶ Ponit para. d. q̄ mare existe turbido et inflato seu ipetuoso nauis non tēdit quo nauta dirigere proponit sed quo vnda ducere nitit. similiter hō nō vadit iuxta suum propositum sed secūdum q̄ fortuna ducit vnde licitum est homini pergere qua via iter ducit. ¶ Con. pupis. i. nauis nō vehitur. i. trahitur eo loco su. quo nauta volet. i. velit sed eo loco su. quo vnda maris vehit. i. trahit cū pro quādo/quādo vnda maris tumidi. i. inflati venerit similiter ego supple non eo. id est non vado propositum id est iuxta propositum siue voluntatem sed eo in loco sup. quo sors. id est fortuna docet eundum licitum est homini ire eo loco supple quo via docet.

Apparet fantasma viris: sed rursus ab illis
Vertitur in nichilum quod fuit ante nichil.

Sic adest et abest fugitiui gloria census
Non prius aduentat q̄ quasi sonus eat.

¶ Ponit aliā para. di. q̄ nobis sonātibus apparent multa fantasmata qui nō sunt in rerum natura nec quandoqȝ possent esse: que tamen vera videntur sed nobis euigilantibus ⁊ de sōno surgētibus falsa noscuntur ⁊ in nichilū redigūtur/ et sic idē reducitur in idem quia nichil in nichil. similiter est de gloria et honore mūdi ⁊ honor eiꝰ q̄ post mortē quasi sōnia a nobis videbuntur. Et adhuc pauperes multos viuere videmus q̄ tn̄ olim diuites et potentes fuerunt diuitie tn̄ eoꝝ ⁊ potētie preterite nūc sibi quasi somnia videnꝫ/ et in nichilū rediguntꝫ. ¶ Con. fantasma. i. somniū apparet viris. sed illud supple quod fuit ante. i. prius nichil rursus. id est iteratio vertitur in nichilum ab aliis scilicet hominibus siue viris sōniantibus gloria census. i. diuitiarū fugitiui adest et abest sic id est taliter: q̄ gloria supple non aduentat. i. non aduenit prius q̄ eat. id est recedat quasi somnus. id est ad modum somni.

Dum calor est et pulchra dies formica laborat
Ne pereat dum nix venerit alta fame
Sic iuuenis dum tempus habet sudoribus aptum
Querat quo possit lassa senecta frui.

¶ Ponit aliā parabolā di. q̄ formica estate calida dieqȝ claro vigēte incessāter pro victu laborat suamqȝ ꝓmissionē faciēs domunculā suā grauis replet vt dū hyēs aduenerit ⁊ nix sup terrā ceciderit inde viuere possit absqȝ labore: similiter iuuenis dū tēpus habet ⁊ corpus aptum laboribus incessanter laborare debet: vt senectute adueniente de suis propriis laboribus sine opprobrio viuat et nutriatꝫ. ¶ Cō. formica laborat dum pro quādo qn̄ calor. i. estas est: ⁊ pulchra dies est/ ne ꝓ vt et nō pereat fame dū pro quādo qn̄ nix alta venerit/ sic iuuenis querat illū quo senecta. i. senectꝰ lassa. i. lassata possit frui. i. vti dum pro quando quādo habet tēpus aptum id est cōueniēs sudoribus. i. laboribus. ¶ Uersus. Dum iuuenes estis et tempus habere potestis. Cur non adiscitis ne tanq̄ bestia sitis.

Non adeo sublime leuat leuis ala volucrem
Quin redeat rursus rura delicta petens
Non ita subuectos rota surgens tollit in altum
Quin vergens illos rursus ad yma ferat.

¶ Ponit para. di. ala nō in tantū eleuat suā volucrē in altū quin adhuc spet ad yma loca redire. s. ad terrā similiter rota fortuna nō intātū eleuat hoīem quin adhuc spet illū deprimere et ad yma loca redire. ¶ Cō. ala leuis nō leuat volucrē. i. auē adeo sublime. i. intantū alte q̄n redeat rursus potens rura relicta. i. demissa sic rota. i. fortune surgens nō tollit. i. non portat in altū subuectos. i. subligatos sibi intantū q̄ vergens. i. portans illos ferat rursus ad yma.

Ebrius ante bibit q̄ nauseat: ante ligurit
q̄ vomat ante leuat q̄ pede firmus eat
Non sic nobis nec est sic ordo retentus
Ante docere modo q̄ didicisse iuuat.

¶ Ponit aliam para. di. q̄ ebriꝰ bibit anteq̄ nauseat. et gulosꝰ comedit anteq̄ vomat et hō surgit anteq̄ vadat: sȝ hic ordo nō est hoībꝰ/ qr̄ hoīes volūt citiꝰ eē magri q̄ discipuli. ⁊ citiꝰ dn̄i q̄ serui. et sic de aliis. ¶ Con. Ebriꝰ bibit anteq̄ nauseat et ligurit anteq̄ vomat leuat. i. surgit anteq̄ eat firmus pede nō est supple. sic in nobis nec est ordo retentus sic in nobis iuuat modo docere anteq̄ didicisse.

Non emitur care res legibus empta fororum
Venditor et emptor sunt ibi mente pares
Sed nichil est q̃ sit sub celo carius emptum
Q̃ quod emunt longe fronte rubente preces.

¶ Ponit parabolam dicens. q̃ res empta legibus fororum .i. realiter ad modũ mercantiarum in foro siue in nundinis non emitur care: sed nichil emptum carius sub celo est q̃ illud quod p longas preces emitur: et cũ maxima verecundia. ¶ Con. Res empta legibus .i. consuetudinibus fororum non emitur care: venditor et emptor sunt ibi mente pares .i. concordes: sed nichil pro non et aliquid / aliquid non est sub celo q̃ sit emptum carius q̃ illud quod longe preces emũt fronte. id est facie rubente. id est verecundante.

Dentibus attritas rursus bos ruminat herbas
Ut totiens trite sint alimenta sibi.
Sic documenta tui si vis retinere magistri
Sepe recorderis que semel aure capis

¶ Ponit para. d. q̃ bos herbas p̃ eũ comestas sepe ruminat et atterit: vt sic attrite se nius in stomacho digerantur. Sic si tu velis retinere documenta tui doctoris que semel aure concepisti / oportet vt ea sepe recorderis in mente. ¶ Construe. Bos ruminat rursus herbas attritas dentibus / vt ipse herbe supple trite totiens sint alimenta id est nutrimenta sibi. Sic recorderis sepe documenta tui magistri que capis. id est concipis vel percipis semel aure. id est per aurem si vis retinere.

Follibus inclusas faber improbus existat auras
Dum ferrum durum molliat ipse focus
Sic ortus furor intus agit precordia stulti
Dum reddit molles litis agone vires

¶ Ponit para. d. q̃ faber excitat ventum inclusum in follibus contra ignem quousq̃ ferrũ existẽs in igne fiat molle: sic furor vel ira inclusus in corde agitat corpus hominis in litis agone quousq̃ ipsum corpus molliat et fiat debile viresq̃ suas ac intellectum perdat et homo fiat quasi mutus et insensatus. ¶ Construe. Faber improbus existat auras .i. ventum inclusas follibus .i. illis instrumentis / dum .i. donec ipse focus molliat ferrum durum. Sic furor .i. ira ortus intus agit .i. agitat precordia hominis stulti / dum .i. donec reddit vires molles agone litis

Voce molorosum latebris arcentur onagri
Exit et ipse canum dente timendus aper
Sic et presbyteri viciosos urgere debent
Et nisi peniteant ense ferire debet

¶ Ponit para. d. q̃ asini siluestres voce leporariorũ coguntur exire latebras siue foueas: et etiã aper q̃d est aĩal valde timẽdũ similiter exit foueã canibus mordẽtibus eũ. Similiter presbyteri q̃ sunt canes ecclesiã custodiẽtes viciosos et malos hoĩes querere dñt: et illos castigare dente .i. sermone: et nisi se velint emẽdare dñt eos ense iusticie punire: vt ceteris cedãt in exẽpliũ. ¶ Con. Onagri .i. asini siluestres: arcentur .i. coguntur exire latebris .i. a locis obscuris voce molorosũ .i. illorũ magnorũ canũ / q̃ p et / et aper id est porcus siluestris timẽdus .i. dubitabũdus / exit dente canũ .i. canibus cum mordentibus. Sic presbyteri debẽt vrgere .i. arguere viciosos homines supple et nisi ipsi viciosi peniteant / ipsi presbyteri sup. debent eos ferire ense dei .i. iusticia.

Et diues et miser fuit olim rex mida/diues
Auro: sed vite conditione miser.
Sic custos census: sic omnis viuit auarus
Dum nichil et multum possidet ipse boni

¶ Dicit actor, q rex mida sic appellatus fuit potens: et q maxime diues/et plenus opibus mundanis: sed fuit miser ⁊ pauper conditione vite sue. Sic auarus et custos census multa temporalia possidet bona: et tamen nichil boni possidet: cum seipsum nõ possideat. ¶ Cõstrue. Rex mida fuit olim diues ⁊ miser: fuit inq diues auro: sed miser fuit conditione vite. Sic omnis custos census. id est pecunie/viuit sic. id est taliter: et nichil pro non et aliquid/et non possidet aliquid boni.

Hesperus astrorum se prefert vespere primum
Et facit immensum quo micat ipse iubar
Sic cito non tarde se monstrat egentibus ille
Qui clarum gemini lumen amoris habet.

¶ Dicit actor q hesperus est quedã stella que precedit alias stellas in vespere ⁊ primo monstratur hominibus q alie/⁊ de se tantam claritatem emittit vt si ceteris stellis: et toti mundo suam claritatẽ prebere vellet. Similiter vir sanctus et iustus ac amicus cordialis se prefert pauperibus et amicus q citius põt quibus sua bona dispergit et iuxta possibilitatem succurrere paratus est. ¶ Construe. Hesperus. i. illa stella prefert se primum astrorũ vespere: et facit iubar immensum quo ipse scilicet hesperus micat. Sic ille monstrat se egentibus. i. indigentibus cito: et non tarde qui habet lumen clarum amoris gemini. i. duplicati siue fortificati

Eolus ingentes ventorum temperat iras
Et mare neptunus sepe tridente domat
Sic sese dominus faciat feritate timeri
Qui regimen magne gentis habere cupit

¶ Ponit para. d. q eolus q est ventus pacificus sepe pacificat ingentes iras ventorum: sed neptunus deus maris magnã crudelitate sua temperat mare impetuosum. Sic similiter homo constitutus in dignitate ⁊ potẽtia sub se subditos multos habẽs sub pedibus illos tenere debet: ⁊ qñqz grauiter punire vt ab eis timeatur: ne ipsi cõtra eũ insurgant et eleuent. ¶ Con. Eolus temperat iras ingentes. i. magnas ventorũ. et neptunus deus maris temperat iras ventorũ mare tridente. i. crudeli. Sic dñs faciat sese timeri feritate. i. crudelitate: qui cupit habere regimen magne gentis.

Bella mouet citius cui desunt cornua thaurus
Q qui cornuta fronte ferire potest
Sepius in vico pueros pugnare videmus
Q validos homines quis solet esse victor

¶ Ponit pa. d. q thaurus iuuenis qui nullũ cornua gerit sepius mouet bella q magni thauri qui magna gerũt in capite cornua. Similiter sepius videmus bellare pueros iuuenes: ⁊ etiam miseros homines nullam potestatẽ habentes q hoĩes robustos et potentes. ¶ Construe. Thaurus cui cornua desunt mouet citius bella q thaurus q potest ferire fronte cornuta. Sic videmus pueros pugnare sepius in vico q homines validos. i. potentes et robustos/quis. id est quibus vigor solet esse.

Impatiens aratri si bos iungatur aratro

Cortam non rectam: capit arando viam
Sic sunt qui retrahunt gradientes sepe retrorsum
Cum videant illos: carpere lucis iter.

¶ Ponit parabolam dicens. q si bos indomitus iungat aratro cū alio boue deuiat a via recta inq̄tū potest: et aliū bouē secū trahit / nec sinit eū rectā viā pergere. Similiter si mali viri iungantur cū bonis: et videāt bonos rectā viā pergere deuiāt illos inq̄tū possunt vt teneāt viā tortā: nec sinit illos facere bonū quod proposuerāt. ¶ Con. Si bos impatiens .i. indomitus iungat aratro / capit viā tortā arādo: et nō rectā: sic sunt illi supple qui retrahunt sepe gradiētes iter rectū supple retrorsum .id est econuerso cum videant illos scilicet bonos carpere, id est capere: iter lucis.

Cum niue / cum pluuia / cū grandine vertere capras
Ac niti contra fronte: videmus oues
Jn iusto fraus: ira nephas iniuria captant
Sed iustus: toto corde resistit eis.

¶ Dicit actor. q nos videmus capras et oues vertere cornua contra pluuiam grandinē / et niuē: quibus resistūt. Sic etiā boni hoīes resistunt malis per suam constantiam. ¶ Con. Nos sup. videmus capras ⁊ oues vertere ac pro et niti .i. bellare contra fronte .i. cum fronte / cum niue / cū pluuia / et cum grandine: ira nephas et iniuria: captāt .i. tendūt / in iustos .i. cōtra iustos: sed iustus homo supple resistit eis toto corde.

Non potis est pelagus: leuiter transire liburnus
Ni sit: qui remis currere cogat eum
Non valet ad metam: cursum producere cursor
Ni sibi pes et spes: auxilientur ibi.

¶ Ponit para. d. q liburnus est nauis q̄ nō pōt trāsire mare: nisi habeat conductorē qui ducat eā remis. Siliter cursor ad metas cursus ire nō valet sine pedib⁹ ⁊ voluntate currēdi vel eūdi. Vñ per hoc vult actor innuere q aliqđ opus perficere nō possimus: nisi q̄ sunt necessaria habeamus. Unde tria sunt necessaria ad opus perficiendū .s. posse / scire / velle. de quibus si desit vnū: opus inceptū pficere nō valemus. Vñ cathō. Quod pōt id tenta. ¶ Cō. Liburn⁹ .i. illa nauis nō est potis .i. potēs / trāsire leuiter pelagus .i. mare / ni .p nisi / sit aliquis sup. qui cogat eū currere remis. Cursor nō valet producere cursum ad metam: ni pro nisi nisi pes / et spes auxilientur sibi ibi.

Longius ille videt: qui multis spectat ocellis
Q̄ cui dat visum: solus ocellus homo
Jdcirco vaccam seruandam: tradidit argo
Sponsa iouis iuno: non poliphebe tibi.

¶ Ponit para. d. q ille lōgius videt qui plures habet oculos q̄ q̄ vnicū ocellū habet quare iuno sponsa iouis dedit vaccā seruandā argo: qui centū habebat oculos: ⁊ nō poliphebo: q̄ solum ocellū habebat. Quasi diceret. tu non debes plus credere tue soli opinioni siue consilio solius hominis q̄ plurium hominum: quia vt cōiter dr. Plus vident oculi q̄ oculus. ¶ Cō. ille q̄ spectat .i. respicit multis ocellis .i. oculis videt longius q̄ homo cui solus ocellus .i. oculus dat visum. idcirco .i. propter hanc causam . o poliphebe iuno sponsa iouis tradidit vaccam seruandā argo .i. illi homini oculos habenti: non tibi: quia non habes nisi vnum oculum.

Vim minus exercet: qui late spergitur ignis

q̃ cui collecte vim tribuere faces
Fortius inuadit qui vires colligit hosti
q̃ qui dispersis viribus instat ei.

¶ Dicit q ignis ꝯgregatus maiorē emittit calorē q̃ dispersus ꝛ segregat⁹. Simi͏̃ter ꝯgregati simul existētes in bello sūt fortiores q̃ dispsi ꝛ segregati. ¶ Cō. Ignis q̄ spergit late exercet vi min⁹ ignis: sup. cui faces collecte .i. ligna sil' collecta/tribuere .i. tribuerūt vires hō sup. q̄ colligit .i. simul aggregat vires .i. bellātes inuadit forti⁹ hostē q̃ ille sup. q̄ istat .i. obuiat ei .s. hosti dispersis virib⁹ .i. segregatis ꝛ seperatis bellantibus

Pessimus est hostis qui cum benefeceris illi
Fortius insurgit bella mouenda tibi
Sic carni fac velle suum bella moueri
Vis tibi: si pacem colla domato fame.

¶ Ponit aliā para. d. q nō est hostis peior q̃ ille qui reddit malum pro bono: quare si habeas hostē non des ei supra te potestatem: nam si dominetur tibi multum nocere poterit. Similiter cum caro nostra sit inimicus noster mortalis nō debemus ei dare potestatem supra nos .i. supra spiritum nostrū: cū habeamus eā in potestate nr̄a sed debemus eam sub iugo tenere: et fame/ac abstinentijs/seu penitentijs domare ne contra nos insurgat. ꝟ. Luxuriat raro nō bene pasta caro. ¶ Construe. hostis est pessimus qui insurgit forti⁹ tibi .i. contra te bella mouendo: cum pro quādo/q̄n tu benefeceris illi. Sic fac carni velle suum si vis bella moueri tibi/et si vis inq̄ moueri tibi pacem domato colla scilicet carnis fame.

¶ Tertium capitulum.

Non teneas aurū totū quod splendet vt aurū
Nec pulchrum pomum quodlibet esse bonum
Non est in multis virtus quibus esse videtur
Decipiunt falsis lumina nostra suis
Plus aloes q̃ mellis habent in pectore tales
Quos sanctis similes simplicitate putes.

¶ Hic incipit tertiū capitulum huius libri in quo procedit per sex et sex metra. ꝛ primo ponit parabolam dicēs. q totū illud quod splendet vt aurū nō est aurū/ꝛ omne pomū pulchrū: licet videatur bonū: tn̄ non est bonū. Similiter multi videntur esse veraces q̄ sunt falsissimi: et plures vident̄ sancti qui tn̄ sunt pessimi: qui ab extra vestiti sunt vestib⁹ ouiū ꝛ innocentiū. intrinsecus aūt sunt lupi rapaces. vt hꝫ in euāge. Et etiam multa vident̄ nobis bona que tn̄ sunt pessima. ¶ Con. Non teneas totū illud qđ splēdet vt aurꝫ esse aurꝫ: nec teneas qđlibet pomū pulchrū esse bonū. Sic virtus que videtur esse in multis nō est .s. in illis tales hoīes sup. decipiūt lumina nostra .i. oculos nostros siue mentē nr̄am suis falsis luminibus sup. tales habent in pectore .i. id est in corde/plus aloes .i. amaritudinis vel falsitatꝫ/q̃ mellis .i. dulcedinis vł veritatis: quos scꝫ supradictos: putes esse sup. similes sctis simplicitate .i. sanctitate.

Morsibus aggreditur lignum capra quo religatur
Cum sibi nil detur: quod lacerare queat
Quis delicias cupiat sibi quisq̄ necesse
Ut cupiāt omnes id quod habere queunt

Nil potes optare magis/vel querere nobis
Q̃ quod vel quantum/vult deus ipse dare

¶ Ponit para. d. q capra nõ hñs qd comedere: corrodit suũ ꝑsepe. Similiter cũ oẽs cu
piãt esse diuites: tñ necesse est vt solũ capiãt bona q sibi accidere possunt: qꝛ non oẽs
pñt esse diuites: nec sibi prodest plures diuitias q̃rere q̃ deus nõ velit nobis prestare
ipse eni deꝰ scit qbꝰ idigemꝰ ad salutẽ corporis ꝛ aĩe. ¶ Cõ. capra aggredit morsibꝰ
illud sup. quo lignũ religat nil ꝓ nõ ꝛ aliqd cũ aliqd aliud nõ debet sibi qd laccrare
quest q̃uis quisq. i. quilibet cupiat diuitias esse sup. sibi est necesse vt omnes capiãt
id est illud qd queũt. i. pñt habere/optare vel querere magis. q̃ tot sup. vel q̃tũ ipe
deus vult dare. nil pro non et aliquid non prodest nobis aliquid.

Ad vada neptum/fontes et flumina currunt
Et quocunqꝫ potest/currere currit aqua
Post valles qua semper amat/dilabitur vnda
Et colles odio/quas habet illa fugit
Qui satis est his plura fluunt his vndiqꝫ fertur
His datur his emitur/pauper vbiqꝫ iacet.

¶ Dicit q aqua naturaliter descẽdit deorsũ ꝛ querit societatẽ aquarũ. s. mare ꝛ ma
gña fluuij naturaliter pergunt illuc et parui fluuij redeunt ad fluuios et coniungunt
illis sed nunq̃ mare ascẽdit per fluuios nec fluuius ꝑ riuulos/sꝫ ecõuerso maior q̃n
titas aque trahit ad se minores aq̃s. Similiter est de diuitijs huius mũdi q semper te
dũt ad ditiores et potẽtiores vbi est cõgeries ipsaꝝ diuitiaꝝ: et vix ad pauperes di
riguntur cũ in illis nulla sit diuitiaꝝ cõgeries: sed eos fugiũt et descendũt ad poten
tes/et sic maior q̃titas diuitiarũ attrahit ad se minores vt fortificẽtur ibidẽ. ¶ Cõ.
fontes et flumia currũt ad vada neptum. i. ad mare ꝛ aq̃ currit q̃cũqꝫ põt currere vn
da. i. aq̃ dilabit sẽꝑ post valles amat ꝛ illa. s. aq̃: fugit colles. i. montes quos hꝫ odio
plura. i. plures res fluũt his: q̃s. i. q̃bus satis est. i. plura bona seu diuitijs sunt fertur
his. i. supradictis vndiqꝫ dat his emitur his paupꝫ iacet vbiqꝫ. Et nota q t. ia verba
que ponunt in ĺrã scꝫ fertur/datur/et emitur sunt verba impersonalia.

In borẽam zephirum/conuerti sepe videmus,
Nomine mutato/rursus et hunc in eum
Non tamen ammiror de tempore si varietur
Cum sit cunctorum conditor ipse velit
Sed miror miranda nimis/vaga corda virorum
Cur totiens mutant/se cohibente deo.

¶ Ponit aliã para. dicẽs q zephirꝰ. i. ille vẽtus sepe mutat in boreã et ecõuerso nec
ecõuerso. nec mirẽt si ipse variat. cũ deus ita velit ꝛ ordinauerit: sed multũ ammirat
cur non hominis mutẽt in malũ cũ ipse deus nolit. ¶ Con. nos sup. videmꝰ sepe ze
phirũ. i. illũ ventũ conuerti in boreã et videmus sepe hũc. s. boreã conuerti rursus in
hunc. i. zephirũ noĩe mutuo. sñ ego sup. non ammiror de tp̃e si ipsũ tempus sup. va
rietur cum ipse conditor cunctorum deus velit sic. sed miror miranda nimis. i. valde
cur. i. quare corda vaga virorum mutant se totiens deo prohibente.

Non aliam legem patitur fur/quam latro captus
Quamuis de nocte fur eat: ille die
Nam minus hic peccat/qui centum condit in agro

Quam qui doctrinam claudit in ore suam.
Absit commissum sine lucro ferre talentum
Ne seruos neq̃ nos vocet ira dei.

¶ Ponit para. d. q̃ capt⁹ nõ min⁹ punit̃ q̃ latro: nec econuerso. lz fur est de nocte/ et latro de die. Nec ille minus peccat q̃ pecunias abscõdit i agro q̃ ille q̃ sciam suã abscõdit/ nec alios vult docere. q̃re diuitias male acq̃sitas ⁊ sine lucro. i. sine pena tenere nõ debem⁹/ ne ira dei vocet nos suos neq̃ ⁊ prauos/ ⁊ mittat̃ i tenebras exteriores. ¶ Cõ. fur capt⁹ nõ patit̃ aliã legẽ. i. punitionẽ q̃ latro/ q̃uis fur est de nocte/ ⁊ ille. s. latro est de die. ille sup. q̃ abscõdit censum. i. pecuniã in ore suo: ferre. i. portare vel tenere talẽtum. i. pecuniã: cõmissum. i. acquisitum: sine lucro. i. sine labore vel pena absit. ne pro vt/ et non ira dei non vocet nos seruos neq̃. i. malos.

Non opus est somno syrenes ingredienti
Nec sibi studio falsa cauere volet.
Sepe stilum vertit qui versum vertere debet
Dentibus et vngues scalpit et vsq̃ caput
Querit ea primum: que postea ponere possit
Non apte queuis/ verba locare potes.

¶ Ponit aliã pa. di. q̃ opus sõni vel dormitiõis nõ est intrãti pericula vel certamina/ et etiã ille dormire nõ dz q̃ custodiose vitare vult falsa. i. falsitates ⁊ deceptiões mũdi/ ⁊ versificator vertẽs versũ vertit sepe materiã versus/ ⁊ ille q̃ suos rodit vngues dẽtibus vel caput suũ scalpit nõ facit cõueniẽs nec honestũ. Et ita sicut p̃dicta nõ veniũt ad p̃positũ imo q̃nq̃ nocẽt. sic nõ oĩa verba veniũt ad p̃positũ nec sũt dicẽda. q̃ q̃nq̃ nocent. Vñ sex cõditiões requirunt̃ ad bene loquendũ q̃ cõtinent̃ in hoc versu. Quis quid cur cui quõ q̃ñ requiras. Et latius continent̃ in modo dicẽdi et tacendi. ¶ Cõstrue. opus somno nõ est ingrediẽti: syrenes. i. pericula. nec opus somno. est ille sup. qui volet cauere falsa sine studio. i. studiosis: ille sup. qui debet vertere versum vertit sepe: stilũ. i. materiam/ et ille supple qui est. i. comedit vel radit vngues dẽtibus et scalpit caput vsq̃. i. vndiq̃: q̃rit p̃mũ. i. p̃mo: ea que possit ponere postea. Si tu sup. non potes locare queuis verba apte. i. conuenienter.

Tersites numerum/ non vires auxit achiuis
Inops virtutis/ garrulitate potens
Sic inter scacos/ alphinus inutilis extat
Inter aues bubo: fucus et inter apes
Inter narrantes/ chiffram iuuat esse figuras
Et vult multotiens/ anticipare locum.

¶ Ponit aliã para. d. q̃ tersites fuit hõ inultis et carẽs virtutib⁹: sz garrulitate plen⁹ hic posit⁹ inter grecos debellãtes cõtra hostes bñ creuit eos nũero: sed nõ virib⁹ sic alphin⁹ inutilis stat sepe iter scacos. i. in ludos scacoꝝ/ ⁊ bubo stat inutilis iter aues/ et fucus inter apes: ⁊ chiffra. s. zero sepe stat inter ceteras figuras numerales/ quas multotiẽs vult p̃cedere lz de se nichil valeat. sic multi sunt hoies miseri et inutiles q̃ antecedunt viros prudentes et p̃uidos atq̃ sapiẽtes: et q̃uis sint incipientes tñ p̃e ceteris audiri volũt. similiter multe sunt mulieres meretrices et ifames q̃ volũt p̃cedere p̃bas ⁊ eas spernere nõ verecũdant̃. ¶ Cõ. Tersites. i. ille homo inops. i. pauper virtutis/ ⁊ potẽs gratulitate. i. plen⁹ verbis auxit. i. creuit nũeꝝ. et nõ vires achiuis id est grecis/ sic alphin⁹ iutilis extat. i. stat inter scacos. i. illo ludo: bubo stat inutilis.

inter anes/et fucus stat inutilis inter apes. Et iuuat verbum impersonale chiffrari
id est illam figuram inter figuras narrantes: numerumqz supple. et chiffra sup. valet
multotiens anticipare locum scz aliam figuram.

Instantes superat/ismos breuis insula fluctus
Hec pacem gemini/continet vnda maris
Non possunt thauri/concurrere fronte minaci
Dum baculum pastor/subleuat inter eos
Apula gens lucanaqz semper/bella mouere
Et rabiem media gens/venusina vetat.

¶ Ponit para. d. q ismos est insula i mari q̄ licet sit parua tñ semp resistit mari/nec
mare potest illã suis fluctib⁹ subuertere/immo semper superat mare. similiter thau
ri lz sint magni et fortes tñ adueniēte p paruo pastore seinuicē ferire non audēt. sir
gens lucana et gens apula sic appellate adinuicem bella mouerūt q̄lz multe et ma
gne essent: tñ gens venusina q̄ parua erat in q̄ntitate et nūero alias gētes superauit.
Per hãc pa. docet nos ac. vt si sum⁹ potentes et diuites nō capiam⁹ iurgia cum pau
peribus et paruis hoibus/qr multotiēs diues superatr a paupere potēs ab impotēte/magn⁹ a puo/fortis a debili: vt ptz in lr̄a. Et cōiter dr̄ q paruus lapis magnū cur
rū sepe subuertit. ¶ Cō. ismos exñs sup. isula breuis. i. parua supat. i. expectat fluct⁹
instãtes. i. sibi obuiãtes: hec. i. insula cōtinet pacē maris gemini. i. geminati vel multi
plicati vnda. i. p paruas vndas thauri nō pñt currere fronte minaci: dū p qñ pastor
subleuat baculū īter eos. s. thauros. gēs apula et gēs lucana. i. ille gētes sic appella
te/mouere. i. mouerūt bella. s. adinuicem: et gēs venusina. i. sic appellata vetat. i. p=
hibet vel defendet rabiem. i. furorem predictarum gentum sic bellantum.

In cauea propria fit atrox/et aspera vulpes
Que potius fugeret: si foret illa foris.
Improbus et mordax/canis est limite noto
Dum videt auxilium/vim sibi ferre canum.
Inter consortes/audatior est homo nequā
q̄ sit in extraneis/hoste minante locis.

¶ Ponit para. di. q vulpes exñs in propria cauea est atrox mordax et aspera quã
si foret extra fugeret et canis multis aliis canibus associatus est atrox et mordax q̄
si solus esset fugeret. A simili/homo neqȝ et prauus et iniquus exñs inter socios est
luxuriosus/loqx et audax ad inuadēdū aliquē q̄ si foret sol⁹ taceret ⁊ fugeret. ¶ Con.
vulpes fit atrox. i. crudelis ⁊ aspa i cauea ppa: q̄. s. vulpes fugeret poti⁹. i. citi⁹ si illa
scz vulpes foret foris. i. extra caueã suã canis est improbus et mordax in limite. i. in
loco vel vico noto dū p qñ/qñ videt vim canū ferre auxiliū sibi. sic homo neqȝ. i. pra
uus est audatior inter consortes. i. socios q̄ȝ sit in locis extraneis. hoste minante.

Iumentum tarde/leporem cito perdimus inter
Vepreculas: cum sit res fugitiua lepus
Perdimus anguillã manibus/dum stringimus illã
Cuius labilitas: fallit in amne manus
Sic abit iuuentus/nisi conseruetur amicus
Et nisi libertas mutua seruet eum.

¶ Dicit actor q nos reperiamus leporē q̄uis tarde vel raro tñ cito ꝑdimus eū inter vepres et spinas intrantē. Similiter si teneam⁹ anguillā et vt meli⁹ teneam⁹ fortius stringim⁹. et q̄to plus stringim⁹ tāto citius eā perdimus. A simili est de amico quē si reperiam⁹ q̄uis tarde/tñ cito ꝑdim⁹ nisi mediāte libertate seruemus. ¶ Cō. nos sup. ꝑdimus cito inter vepreculas .i. inter domos leporē inuentū tarde .i. raro et cū magno labore cū ipse lepus sup. sit res fugitiua nos sup. ꝑdimus anguillā dū pro q̄ñ/q̄ñ stringimus illam manibus .i. cū manibus cuius scilicet anguille labilitas fallit .id est decipit manus in amne .i. in aqua. Sic amicus inuentus abit .i. recedit sic .i. taliter nisi conseruetur et vsū libertate mutua. id est continuata seruet eum scʒ amicum. ꝟ. Non tenet anguillam qui per caudam tenet illam.

Non bene firmus erat digito/qui soluitur vno
Nodus nec fortis/tam cito fracta fides
Nunq̄ fidus erit/qui desinit esse fidelis
Nunq̄ qui non est/fidus amicus erit
Ex quo conueniunt duo pectora/pectus in vnum
Fas est vt maneant/pectora pectus idem.

¶ Ponit pa. d. q nodus q cū digito dissoluitur nō est bñ firm⁹. etiā fides q sic dissoluitur nō est bñ firma. deinde dt q ille q desinit esse fidelis nō erit vnq̄ fidus/ et q nō est fidus nunq̄ erit amicus. Et qr duo amici ꝯueniūt in vnū .s. in voluntate/qr sūt eiusdē voluntatis .iō cōueniēs est vt duo corda .s. duoꝝ amicoꝝ sint vnū. ¶ Con. nodus q soluitur id est dissoluitur digito nō erat bene firm⁹ nec fides q est sup. tā cito fracta nō est bñ firma sup. ille sup. qui desinit esse fidelis: nunq̄ pro nō et vnq̄ non erit vnq̄ fidus et ille aut non est fidus: nunq̄ pro nō et vnq̄ non erit vnq̄ amicus. Ex quo duo pectora conueniunt in vnum pectus: fas est vt pectora maneant idem pectus.

Mente minus sanus q̄ corpore creditur eger
Qui medicos eius/fuste vel ense ferit
Quis magis insanus/q̄ cecus in ardua ductus
Si tunc contemnat felle tumente ducem
Lippo non lusco/collilia nigra medentur
Qui semel est luscus/non nisi luscus erit.

¶ Ponit pa. vi. q infirm⁹ q suos medicos vult ꝑcutere creditur magis eger q̄ sanus mēte q̄ corpore. deinde dt q valde insan⁹ est cecus q ductus in cāpis cōtra suū ductorē insurgit: qr bñ pōt verberari a suo ductore q si dimittat eū nescit quo vadat. postea dt q collilia nigra .i. illa vnguēta bene medentur hoi lippo habēti oculos lipposos. sed non lusco qr qui semel est luscus non nisi luscus .i. sēꝑ erit luscus. ꝑ hāc para. vult act. innuere q tu nō debes insurgere seu cōtendere cōtra tuos bñfactores q quotidie tibi succurrūt i tuis necessitatib⁹: qr si aliter faceres cōtra teipsū cōtēderes: et q talia faciunt fatui sunt/ et nō nisi fatui erūt. ¶ Con. eger .i. infirmus q ferit medicos sup. ense vel fuste creditur esse supple minus sanus mente q̄ corpore. q̄s est supple magis insanus q̄ cecus ductus in ardua .i. in cāpos si contemnat tunc ducem .s. suum felle id est ira tumente .i. calente collilia nigra medentur lippo. id est homini habenti oculos lipposos. et non lusco. id est homini habenti oculos luscos.

Nolumus in cirpo quo non est querere nodum
Nec super infirmum/ponere magna gradum
Pasce canem pastus tuus illum leniet et te

Quuis cedatur lesus amabit herum
Fac seruo neq̄ bona semper: omne quod illi
Prebueris perdes: cum sibi nullus amor.

¶ Dicit actor q̄ in cirpo siue circulo nod⁹ querēdus nō est: q2 in illo nullus nod⁹ est etiā magn⁹ onus nō est scādendū p gradus infirmos ⁊ debiles. deiñ dī q̄ si tu habe= as canē et illū pascas te semp amabit: et quuis a te cedaẛ: tñ sp ad te reuerteẛ. Silr est de seruis q̄ si sint boni: ⁊ lz a te qñq3 ledanẛ: tñ ad te semp reuertentur: ⁊ tibi debi= te seruiēt: sed si mali sunt ⁊ iniq̄ de te nec de tuis reb⁹ curabūt: s3 tuū dānū sp pcura= būt ⁊ qcqd boni sibi fecerī pdes: q2 suos bñfactores prorsus ignorāt. vñ vbi nō descit amor fidelitas querēda nō est. sicut nec in circulo querēdus est nodus. ¶ Cō. Nos sup nolum⁹ q̄rere nodū in cirpo .i. in circulo in q̄ nodus sup. nō est: ⁊ nolum⁹ sup. po nere magna sup gradū infirmū .i. debilē. pasce canē pastus tuus leuiet illū: ⁊ amabit te herū .i. dñm suū: quuis cedaẛ a te sup. fac bona seruo tuo neq̄ .i. malo: ⁊ pdes omne bonum supple quod prebueris illi: cum nullus amor sit sup. sibi .i. in illo.

Ridiculus mus est qui muribus imperat: et qui
Tanq̄ rex horum sic dominatur eis
Non minor est risus de seruo quando leuatur
In dominum quando voce manuq3 ferit
Asperius nichil est humili dum surgit in altum
Pingitur in celsa simia sede sedens.

¶ Ponit para. d. q̄ magnus risus est qñ puus mus vult ceteris murib⁹ dñari: ⁊ illis ad modū regis imperare. nō minor est risus de seruo q̄ contra magistrū verbis et fa ctis insurgit. A simili nichil est asperius paupere ditato ⁊ misero i dignitate seu po= testate ɔstituto. vn⁹. Paupere ditato nil acrius esse putato. Tñ talis est similis simie in sede celsa sedēti ¶ Cō. Mus est ridiculus .i. ridiculosus vel deridēdus q̄ imperat murib⁹: ⁊ qui dñaẛ sic eis .i. muribus tanq̄ rex hor̄. ri ius nō est minor de seruo qñ le uaẛ in dñm: ⁊ qñ ferit dñm voce: q3 p ⁊ manu. A simili nichil p nō ⁊ aliqd/ aliqd nō est asperius hoīe sup humili .i. pauperi vel misero: dū p qñ/ qñ surgit .i. eleuaẛ in altum id est in dignitatem/ simia .i. illud animal pingitur sedens in sede celsa.

Diuersis diuersa valent medicamina morbis
Ut variant morbi: sic variantur ea
Non vno doctrina: modo se mentibus infert
His timor/ his monitus his adhibetur amor
Quadrupes adaquare nequis dum percutis illos
Nec cogit pueros virga studere rudes.

¶ Ponit pa. d. q̄ aliqua medicamina sūt bona in vna infirmitate q̄ sunt mala in alia et sic diuersimode diuersis morbis danẛ: sic doctrina diuersimode datur studentib⁹ nam aliquibus debet dari per timorē: q2 aliter non reciperent/ aliquibus per dulces monitus/ et aliquibus per amor. Unde dicit q̄ equos adaquare nō possumus dum illos percutimus: sic nec virga cogit pueros rudes et grossos intellectu ad studendū ¶ Con. Diuersa medicamina valent diuersis morbis ea sc3 medicamina variantur vt pro sicut morbi variantur/ doctrina non infert .i. non immittit se mentibus vno mo do sup. his .i. aliquibus timor adhibetur: his monitus adhibetur: ⁊ his amor adhibe tur: tu supple nequis. id est nō potes adaquare quadrupedes .i. equos/ dum pro qñ quando percutis illos/ nec virga cogit pueros studere.

Paruula venalem comprehendit mantica telam
Et iacet exiguo multiplicata loco
Cur sic q cupide menti non sufficit orbis
Predia terrarum gloria census honor.
Ius est vt penitus terre sit homunculus expers
Qui totam terram solus habere cupit.

¶ Ponit para. di. q parua mātica ɔprehendit telā venalem in exiguo loco q̄ est be
ne plicata. Sic per contrariū mēs cupidi nō pōt saciari: qr nos videmꝰ q si vnus ho=
mo efficeret hodie onager: ꝛ cras vellet esse vulpes: vt cito haberet oīa bona suoꝝ ho
minū: etiā homo qui auarus est sꝫ pauꝑ est ꝛ penitꝰ vult alios superare. ℣. Oīa des
cupido: sua non perit inde cupido. ¶ Con. Parua mantica ɔprehendit telam vena=
lem. i. vendibilem: et multiplicata. i. plicata iacet exiguo loco cur sic q menti cupide
nō sufficit orbis: predia. i. possessiones terraꝝ gloria census honor ius est vt homun
culus. i. paruus homo: sit expers. i. deficiens qui solus cupit habere totam terram.

Faucibus innocuis deserta leonculus ambit
Cum nichil inueniat quod lacerare queat
Non semper pungit serpens: nec fundit vbiqꝫ
Virus quod secum semper in ore gerit
Non equidem stimulo: nec parceret ille veneno
Si quid adesse: quod ledere posset eo.

¶ Ponit aliā para. di. q puus leo ambit p loca deserta ꝛ nō facit aliqd malū. Per op
positū multi sūt hoies q nō faciūt malū: qr non inueniūt vbi faciāt: ꝛ etiā nō sunt ausi
facere. ¶ Cō. Nil p nō ꝛ aliqd cū leonculus nō inueniat aliqd qd queat lacerare: am
bit deserta faucibus innocuis: et serpens nō pūgit semper: nec fundit vbiqꝫ virus qd
secū gerit in ore: equidem. i. certe: ille non parceret veneno: nec pro et nō: et non par=
ceret stimulo si quid adesset quod posset ledere eo. id est veneno.

¶ Capitulum quartum.

Non bene pedibus spine tribuliqꝫ trahuntur
Dum breuis interius spina relicta iacet
Quanto maior mora est tātomage vulnera putrent
Et tunc non possunt absqꝫ dolore trahi
Qui culpas de corde trahit trahat vsqꝫ recentes
Et cunctas pariter: ne ferat vna necem
Quid prodest medico plagas sanasse ducentas
Si maneat sola qua moriatur homo.

¶ Ibi est aliud capitulum huiꝰ libri qd ɔcedit p octo ꝛ octo ℣sus: ꝛ ponit actor ɔtinuādo
semp ita. Et diuidi pōt in tot ptes q sunt particule. Partes patebunt legendo litterā
In pma parte dt actor q si aliqs habeat spinam ꝛ multos tribulos in pede suo ꝛ oēs
extrahantur pede suo vna relicta ex qua moriatur ille: nichil ei prodest. Hoc est na=
turaliter concludere. q si aliquis confessus sit ab omnibus peccatis suis excepto vna

peccato mortali de quo dãnatus sit: ꝯfessio nichil ei prodest. ¶ Con. Spine et tribuli nõ bene trahuntur de pedibus/ dum breuis spina iacet. i. remanet interius: vulnera putrẽt tanto mage quãto mora est maior: et nõ possunt trahi absq̃ dolore: ille sup. qui trahit culpas de corde trahat vsq̃. i. assidue recẽtes. i. nouas ne vna pariter iuncta ferat necẽ. i. mortẽ qd prodest medico sanare ducẽtas plagas si sola maneat qua moriatur homo. Ꝟ. Ad tribulos asinus semper sua somnia vertit.

Arbor que late ramat: nisi firma sit ymo
Cum ramis facile: corruit icta notho
Sed que radices habet in tellure profundas
Obstat et euelli peste furente nequit
Qui ramos fame non radices meritorum
Extendit late: scio qꝫ ipse cadet
Non solum celo: qui talia vana profatur
Ast etiam vicio: displicet ille solo.

¶ Ponit aliã para. d. qꝫ sicut arbor bñ firma tenet ꝯtra ventũ: etiã ad propositũ hõ bene firmus/ mẽte: tenet ꝯtra malos hoies. ¶ Con. Arbor que late ramat: icta. i. percussa/ notho. i. vento facile corruit. i. cadit cũ ramis/ nisi sit firma ymo: sed illa obstat que habet radices profundas in tellure: et neq̃t euelli peste furẽte q̃ ramas fame late extẽdit nõ radices meritorꝫ scito qꝫ ille cadet nõ solũ displicet celo q̃ talia vana profatur. i. qui loquitur/ ast pro sed: sed ille displicet sup. etiam vno solo vitio.

Non minus est dulcis: paruo de fonte recepta
Quam que de magno flumine fertur aqua
Et cadus et dolium: retinet quandoq̃ falernum
Nec dolium melius: q̃ꝫ breuis ipse cadus
Nec magis egregio: dulce sit potus in auro
Quam facit in vitio: quod minus asse valet
Quamuis quisq̃ miser bene dicat: vel bona nemo
Corpore pro misero: vilia verba putet.

¶ Ponit para. d. qꝫ aqua de paruo fonte nõ est minus dulcis q̃ꝫ de magno flumine: et dt actor qꝫ vnus pauper male indutꝰ posset ita bene dare ꝯsiliũ sicut vnus diues hõ ¶ Cõ. Aqua receepta de paruo fonte nõ est minus dulcis q̃ꝫ aqua que fert de magno flumine: et cadus et doliũ retinet q̃nq̃ falernũ: nec doliũ retinere melius q̃ꝫ ipse cadus potest: nec magis dulce sit in auro egregio q̃ꝫ facit in vitro qd valet minus asse id est obulo: q̃uis quisq̃ miser dicat bene: vel bona verba nemo putet talia verba esse sup. vilia pro corpore. id est in corpore/ misero. i. paupere.

Viribus intentis: scrutatur ab ethere predam
Miluus: et a longe frustra relicta videt
Non licet esuriat: statim descendit ad alta
Sed variis giris: circuit ipse locum
Sunt nam qui laqueos posita dape ponere tentant

Ut sic incaute decipiuntur aues
Deniqꝫ percepto: nichil aucupis arte adesse
Unguibus accedit: tutus et escas capit.

¶ Ponit para. d. q̄ nos videmꝰ q̄ miluus .i. aq̄la qn̄ vult accipere carnes solet circuire terrā varijs giris: ⁊ dt q̄ qn̄ descēdet ab alto cauet: qꝛ vidit loqueos positos ⁊ vult ↄcludere actor q̄ qn̄ aliq̄s agere vult aliq̄d dꝫ respicere finē. ¶ Cō. Miluꝰ scrutatˀ ab ethere predā visibꝰ intētis: ⁊ videt a lōge frustra relicta stati nō descendit ab alto: lꝫ esuriat: sed ipse circuit locū varijs giris sunt aliq̄ sup. q̄ tentāt loqueos ponere ⁊ hoc dape posita: vt sic aues decipiantˀ incaute deniqꝫ .i. finaliter / miluus sup. accedit tutꝰ et capit vnguibus escas / et hoc sup. percepto nichil pro non ⁊ aliquid / aliquid adesse id est presens esse: artis aucupis. vn̄. Qui cadunt laqueos ponunt in eos.

Non nichil exempli: vermes de carne creati
Demonstrant oculis: testificantis opus
Dentibus acceptam inuadant morsibus illam
Non querunt aliam: dum sibi durat ea
Consilii nichil est: nisi sal succurrere posit
Sal positum large mordet: et arcet eos
Uermibus hic mos est: nec solum linquitur illis
Sunt in quos transit: iam furor ipse viri.

¶ Ponit aliā para. d. q̄ nos videmus naturaliter q̄ isti vermes q̄ sunt creati in carne nō comedūt aliud donec satientˀ ea: ita qn̄ homo diues inheret pauperi nō dimittit ipsum donec oīa sua bona comederit siue consumpserit: et postq̄ꝫ consumpta sunt nō inueniēs magis ad comedendū moritˀ. qꝛ nō pt̄ comedere aliā terrā. ¶ Cō. Vermes creati de carne / demōstrant nō nichil .i. aliq̄d exēpli testificātis oculis opus / acceptā dentibus inuadunt illā morsibus: nō querunt aliam dum ea sibi durat: cū nichil cōsilij est quod supple possit sibi succurrere: nisi sal positum large mordet et arcet. idest constringit eos scꝫ vermes: hic mos est vermibus: nec pro non / et non solum linquitur illis / aliqui viri sunt in quos .i. in quibus ipse furor viri iam transit.

Non propter pennas laudat conuiua volucrem
Nec propter corium mango disertus equum
Nec equidem similis: per singula cursitat vsus
Uestes non homines: omnis honorat homo
Hinc noua facta: nouū statuunt per singula morem
Et nil experto paupere vile iacet
Nil bene pauper agit: sed pro ratione tenetur
Quicquid agat diues: seu bene siue male.

¶ Ponit para. di. q̄ ↄuiua nō laudat auē ꝓpter pennas: sed propter carnes. Itē vir vel mango sapiens non laudat equum propter coriū: sed ꝓpter bonitatē. ideo ↄcludit q̄ hoīes nō laudantˀ ꝓpter virtutes: sed ꝓpter vestes: nō hoīes sed vestes honorat oīs homo. vn̄. Vir bene vestitus p̄ vestibus esse peritus. Creditˀ a mille q̄uis ydiota sit ille. ¶ Cō. Conuiua nō laudat volucrē propter pennas / nec p̄ et / et non: ⁊ mango disertus non laudat equum ꝓpter coriū / nec equidē .i. certe similis vsus non cur=

stat p singula. ois hō honorat vestes nō hoies. ideo noua facta statuunt hūc nouū morem per singula/et nil pro non et aliquid: pauper nō agit aliquid .i. bene facit aliquid sup. tenetur ratione quidquid agat diues seu bene siue male.

Sumpta quid esca valet/que ꝙcito sumitur exit
Nausea cur vexat: viscera laxa dolent
Quando patitur medicamina morbus in aluo
Non signum vite/sed necis esse puto
Ut dape venter eget/sic spiritus indiget illa
Non bene pascuntur/cum nichil alter habet
Non discunt quicunqꝫ scholas vbicunqꝫ frequentant
Nam plures veniunt/vt videantur ibi.

¶ Ponit para. d. q esca sumpta q̄ cito vomit nichil prodest. Itē qn̄ corpus comedit et spūs nichil hꝫ qd ꝓdest hoc sed est ad propositū: quia corpus vult bona cibaria et requiē: et aia vult ieiunare/sic sunt aliqui qui veniūt ad scholas et nichil faciunt/statim veniunt/statim recedunt: nam sunt plures qui veniunt vt videantur ibi. ¶ Cō. quid valet esca sūpta q̄ erit ꝙcito sumitur nausea cor vexat viscera laxa dolent quādo morbus non patitur medicamina in aluo non puto esse signum vite. sed signum necis: vt venter eger dape. sic spūs indiget illa dape. spirituali sup. illi non bene pascuntur cum alter non habet aliquid. quicunqꝫ frequentant scholas non discunt. nā pro quia: quia plures veniunt vt videantur ibi.

Bos semel et vitulus: semel est canis ille catellus
Cur homo bis puer est/quem semel esse licet
De puero natura senem facit vt petit ordo
Sed vicium pueri/de sene redit idem
Non est barbati/plaustrello iungere mures
Nec casu tali multiplicare vices
Bis puer est homo: vir semel quem viribus vna
Cum sensu lassis: alba senecta domat.

¶ Ponit parabolam dicens. q nos videmus q bos est semel vitulꝰ/etiam canis est semel caniculus sic ergo cur homo est bis puer quia sepe redit in infantiā primā/et postea dicit q pueri solent iungere plaustrello mures sed nō pertinet barbato cōcludit ergo q homo est bis puer sed nō nisi semel vir quomodo vires virtutibꝰ. ¶ Cō. bos semel vitulus ipse canis est catellus cur homo est bis puer quē licet esse semel. natura facit senem de puero. item non est barbati iungere plaustrello mures nec tali casu multiplicare vires cum sensu alba senecta domat lassis .id est fessis.

Sepe molosus ouem tollit de fauce luporum
Ut raptam comedat/non vt abire sinat.
Quid refert an ab hoste lupo moriatur an illo
Cum dentes eque sint vtriusqꝫ graues
In multis similes/ratio considerat actus

De quibus expertus/dicere vera potest
Res hominum seuus/defendit ab hostibus alcon
Ut sibi non aliis/res tueatur eas.

¶ Ponit para. d. q molosus est canis q multotiens tollit ouē de ore luporū nō vt lupus desinat ipsam sed vt ipse molosus comedat. A simili sūt aliq homies q seruāt subditos suos ab aliis et postea faciunt eis tantū malū sicut fecissent illi. ¶ Con. molosus tollit sepe ouem de fauce. i. de ore luporū vt lupus supple: sinat abire. i. recedere vt comedat ouem raptā quid refert/an. id est vtrū ouis supple moriatur a lupo hoste/an. i. vtrum ab illo scilicet moloso: cum pro quando/ quando dētes vtriusq. i. lupi et molosi sunt graues. ratio considerat similes actus in multis/de qbus sup. expertus pōt dicere. i. affirmare v̄ba vera. Alcon seuus. i. crudelis defendit res hoim ab hostib⁹. i. inimicis vt ipse alcon sup. tueat eas res sibi. i. p se non aliis. i. non p aliis.

Simpliciter cecus/prohibetur ducere cecum
Ne cecus cecum/ducat in antra suum
Sed tamen insanum/prohibere nequimus alanum
Quin cecos dubia/ducere calle velit
Non queritur quod turpe pedes offendat eundo
Sed quod tam pauci/nocte sequuntur eum
Miror et admiror q iter lucis arripit ille
Quem nunq constat/scisse vel ille viam

¶ In ista parte actor seipsū excusat et reprehēdit dicēs q facit sicut cecus qui vult ducere cecum. hoc est dictu q ipse vult facere istū librū sine sensu. i. q nō hz sensum faciendi istum librum. ego miror dicit ipse de illo q incipit et facit illud quod nō potest facere. ¶ Construe. cecus phibetur simpliciter ducere cecū ne. p vt et nō: vt nō ducat suum cecū in antrum. i. in foueā: sed tamen phibere nequimus alanū insanū id est furiosum: quin velit ducere cecos calle. i. in via dubia nō querit quod offēdat turpe pedes eundo: sed queritur supple. q cum tam pauci sequuntur nocte miror et admiror ad maiorem expressionem q ille arripit iter lucis vel vult supple. ille viam quem nunq constat scisse aliquid supple.

Ad bellum quia durus erat/migrauit achilles
Egisto thalamos/ingrediente domi
Qui iacet in plumis/nil duri passus in illis
Non valet assuetus/vir tolerare malum
Imbribus et ventis/mutat gena lassa colorem
Uritur et leuiter sole tenella cutis
Mollibus assuetus/clipeum bene non gerit armis
Nec retinet et gladium firmiter vncta manus.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q illi qui non sunt bene nutriti sunt fortes/et dat nobis exemplum per achillem: quia achilles nō fuit bene nutrit⁹. Et ideo fuit bene fortis ad bellandum/sed egistus fuit bene nutritus: et ideo non fuit nisi luxuriosus. unde dicit. Qui iacet in plumis nil duri sentit in illis. ¶ Construe achilles. id est ille

homo migrauit ad bellum: qr erat durus egisto. i. homine/ ingrediēte thalamos domi: et ille qui iacit in plumis, i. in lecto molli/ nil passus duri in illis: vir assuetus talia supple non valet tolerare malū. gena lassa mutat colorem ymbribus: et cutis tenella vritur sole mollibus armis assuetus non bene gerit clipeum: nec manus vncta retinet firmiter gladium.

Non omnis socius est fidus: non omne fidele
Pectus: non omni me sociare volo
Qui socius vellet esse meus non alter: et idem
Fiat ego qui non est satis et alter ego
Non teneo socium scit quod nescio: vel qui
Id quod non habeo cum preter illud habet
Cum socio socius deliberat omne doctus
Cum sibi concordant consona corda duo.

¶ Ponit para. d. q̄ omnis socius est fidelis: nec etiā omne pectus est fidele imo qui vult esse bonus socius debet esse fidelis: ⁊ ideo qui vult esse socius me⁹ nō sit alter q̄ ego: qr qui est alter q̄ ego non est socius meus. ¶ Con. Non omnis socius est fidus nec omne pectus est fidele: nō volo me sociare omni pectori: ille supple nō fiat alter q̄ ego qui volet esse socius mecū: si faciat alter q̄ ego non est socius meus. ideo non sufficit. i. non teneo illum socium qui scit quod nescio: vel qui habet illud quod ego non habeo: socius deliberat cum socio quod duo corda consona concordant.

Crastinus ingrato prenosticat omnia more
Et de cras vno cras michi mille facit
Cur hodie non multiplicat qui multiplicat cras
Nonne dies solem signat vterqz suum
Post hodie cras esse solet cum sole reductum
Sed non cras illud quod michi spondes habet
Cras illud nunq̄: nec sol orietur in illo
Cum cras venturum nec sine fine suum.

¶ Ponit para. di. q̄ erat quidā homo qui vocabat crastinus: et semper spondebat aliquid suis pro cras: et nunq̄ poterat venire illud cras: qr semꝑ dicebat cras habebis: et non habebat cor ad tradendū. ¶ Con. Crastinus ille homo sic dictus/ pronosticat. i. de cras in cras promittit: michi supple oīa more. i. consuetudine/ ingrato. id est non grato. ⁊ crastinus ille sup. qui multiplicat hodie nō multiplicat cras nonne. i. nunquid/ vterqz dies. i. quilibet dies habet suum solem cras reductum cū sole solet. i. consueuit esse post hodie: sed illud quod spondes. i. promittis michi cras nunq̄ pro non et vnq̄ non habet illud cras: nec pro et/ et non: et sol non orietur in illo cras/ cū pro quando/ quando suum cras venturum sit/ sine fine. i. sine termino.

¶ Capitulum quintum.

NOn sunt digna coli quecūqz ponūtur in orbe
Jugera: nec fodi vinea queqz manu
Quid prodest arare solum vel fodere vitem

De quibus expertus/dicere vera potest
Res hominum seuus/defendit ab hostibus alcon
Ut sibi non aliis/res tueatur eas.

¶ Ponit para.d.q molosus est canis q multotiens tollit ouē de ore luporū nō vt lupus desinat ipsam sed vt ipse molosus comedat. A simili sūt aliq hoies q seruāt subditos suos ab aliis et postea faciunt eis tantū malū sicut fecissent illi. ¶ Con. molosus tollit sepe ouem de fauce.i.de ore luporū vt lupus supple: sinat abire.i.recedere vt comedat ouem raptā quid refert/an.id est vtrū ouis supple moriatur a lupo hoste/an.i.vtrum ab illo scilicet moloso: cum pro quando/ quando dētes vtriusq.i.lupi et molosi sunt graues. ratio considerat similes actus in multis/de qbus sup. expertus pōt dicere.i.affirmare vba vera. Alcon seuus.i.crudelis defendit res hoim ab hostib9.i.inimicis vt ipse alcon sup. tueatur eas res sibi.i. p se non aliis.i.non p aliis.

Simpliciter cecus/prohibetur ducere cecum
Ne cecus cecum/ducat in antra suum
Sed tamen insanum/prohibere nequimus alanum
Quin cecos dubia/ducere calle velit
Non queritur quod turpe pedes offendat eundo
Sed quod tam pauci/nocte sequuntur eum
Miror et admiror q iter lucis arripit ille
Quem nunq constat/scisse vel ille viam

¶ In ista parte actor seipsū excusat et reprehēdit dicens q facit sicut cecus qui vult ducere cecum. hoc est dictu q ipse vult facere istū librū sine sensu.i.q nō hz sensum faciendi istum librum. ego miror dicit ipse de illo q incipit et facit illud quod nō potest facere. ¶ Construe. cecus phibetur simpliciter ducere cecū ne p vt et nō: vt nō ducat suum cecū in antrum.i.in foueā: sed tamen phibere nequimus alanū insanū id est furiosum: quin velit ducere cecos calle.i.in via dubia nō querit quod offēdat turpe pedes eundo: sed queritur supple. q eum tam pauci sequuntur nocte miror et admiror ad maiorem expressionem q ille arripit iter lucis vel vult supple. ille viam quem nunq constat scisse aliquid supple.

Ad bellum quia durus erat/migrauit achilles
Egisto thalamos/ingrediente domi
Qui iacet in plumis/nil duri passus in illis
Non valet assuetus/vir tolerare malum
Imbribus et ventis/mutat gena lassa colorem
Uritur et leuiter sole tenella cutis
Mollibus assuetus/clipeum bene non gerit armis
Nec retinet et gladium firmiter vncta manus.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q illi qui non sunt bene nutriti sunt fortes/et dat nobis exemplum per achillem: quia achilles nō fuit bene nutrit9. Et ideo fuit bene fortis ad bellandum/sed egistus fuit bene nutritus: et ideo non fuit nisi luxuriosus. vnde dicit. Qui iacet in plumis nil duri sentit in illis. ¶ Construe achilles. id est ille

homo migrauit ad bellum: qr erat durus egisto.i.homine/ingrediete thalamos domi: et ille qui iacit in plumis.i.in lecto molli/nil passus duri in illis: vir assuetus talis supple non valet tolerare malū. gena lassa mutat colorem ymbribus: et cutis tenella vritur sole mollibus armis assuetus non bene gerit clipeum: nec manus vncta retinet firmiter gladium.

Non omnis socius est fidus: non omne fidele
Pectus: non omni me sociare volo
Qui socius vellet esse meus non alter: et idem
Fiat ego qui non est satis et alter ego
Non teneo socium scit quod nescio: vel qui
Id quod non habeo cum preter illud habet
Cum socio socius deliberat omne doctus
Cum sibi concordant consona corda duo.

¶ Ponit para. d. q̄ omnis socius est fidelis: nec etiā omne pectus est fidele imo qui vult esse bonus socius debet esse fidelis: et ideo qui vult esse socius me' nō sit alter q̄ ego: qr qui est alter q̄ ego non est socius meus. ¶ Con. Non omnis socius est fidus nec omne pectus est fidele: nō volo me sociare omni pectori: ille supple nō fiat alter q̄ ego qui volet esse socius mecū: si faciat alter q̄ ego non est socius meus. ideo non sufficit.i.non teneo illum socium qui scit quod nescio: vel qui habet illud quod ego non habeo: socius deliberat cum socio quod duo corda consona concordant.

Crastinus ingrato prenosticat omnia more
Et de cras vno cras michi mille facit
Cur hodie non multiplicat qui multiplicat cras
Nonne dies solem signat vterqz suum
Post hodie cras esse solet cum sole reductum
Sed non cras illud quod michi spondes habet
Cras illud nunq̄: nec sol orietur in illo
Cum cras venturum nec sine fine suum.

¶ Ponit para. di. q̄ erat quidā homo qui vocabat' crastinus: et semper spondebat aliquid suis pro cras: et nunq̄ poterat venire illud cras: qr semꝑ dicebat cras habebis: et non habebat cor ad tradendū. ¶ Con. Crastinus ille homo sic dictus/pronosticat.i.de cras in cras promittit: michi supple oīa more.i.consuetudine/ingrato.id est non grato. et crastinus ille sup. qui multiplicat hodie nō multiplicat cras nonne.i.nunq̄d/vterqz dies.i.quilibet dies habet suum solem cras reductum cū sole solet.i.consueuit esse post hodie: sed illud quod spondes.i.promittis michi cras nunq̄ pro non et vnq̄ non habet illud cras: nec pro et/et non: et sol non orietur in illo cras/ cū pro quando/quando suum cras venturum sit/sine fine.i.sine termino.

¶ Capitulum quintum.

Non sunt digna coli quecūqz ponitur in orbe
Iugera: nec fodi vinea queqz manu
Quid prodest arare solum vel fodere vitem

Cum nichil hoc frugis: nil ferat illa meri
Incultus quiescat ager sterilisqꝫ quiescat
Et vitis nunq̄ vindemianda michi
A simili cessare probo debere datorem
Qui colit indignos: et sua tradit eis
Qui sua dat dignis: serit et metit vnit et amplat
Indignis vero res data tota perit.

¶ Hoc est quintū capitulū hui⁹ libri in quo procedit p decē versus: et potest diuidi in tot partes qt sunt particule: vt patebit legēdo litterā. Primo ponit sniam prouerbialem: et dicit qd prodest arare vel fodere terrā vel vitē sterilē .i. nō portantē bona dicit q non prodest: qz nullus fructus procedit ab illa noua terra. Etiā ad propositum quid prodest dare sua bona hominibus prauis et malis: perdit oia illa: qz nō curant nec memorant. Sed ille qui dat bonis non perdit: immo serit/ metit/ vnit/ et amplat. ¶ Construe. Quecꝫ iugera .i. spacia terre que coluntur in orbe: non sunt digna coli: nec pro et non: et quecꝫ vinea non est digna fodi manu. Quid prodest arare vel fodere vitem: cum nichil pro non et aliquid: non faciat aliquid proficui / et nil pro non et aliquid non faciat aliquid meri: ager sterilis quiescat incultus: et vitis sterilis nunq̄ pro non et vnq̄ non est supple vindemianda michi. A simili probo datorem debere cessare qui colit indignos: et qui tradit eis sua: et ille sup. q̄ dat bona sua dignis serit: et metit/ vnit/ et amplat: res vero data indignis perit tota.

Nos asinus redire facit: dum more leonis
Pingitur et vulpes sub dola cogit idem
Exuat hic pellem qua se putat esse leonem
Ut patiens oneris iussa sequatur heri
Hortor et vt vulpes propria sub pelle quiescat
Ne moueat risum pelle leonis ouans
Inflando se rana boui par esse volebat
Ulcisci pullos quos pede pressit aquis
Ast bos iurauit: ranunculus ante creparet
Per medium: q̄ par efficeretur ei.

¶ Ponit aliā para. d. q asinus facit nos ridere dū pingit᷑ more leonis: qz leo est rex animaliū. Etiā dū vulpes induit pellem leonis: ꝛ vult esse leo per fraudē. Dicit ergo actor q vulpes quiescit sub sua pelle: et asinus portat bladū ad molendinum: qz pertinet sibi. Itē accidit q bos ibat per campos: et inuenit vnam ranam cui bos occidit suos ranunculos: et rana fuit irata: et volebat fingere se esse grossam sicut bos: ꝛ tantū se inflauit q p mediū crepuit. ¶ Cō. Asinus facit nos ridere dum pingitur more leonis: et vulpes subdola cogit nos idē: vulpes exuat pellem qua putat se esse leonē et asinus sup. patiens oneris .i. ponderis/ sequat᷑ iussa .i. precepta/ heri .i. dñi: ego supple hortor vt vulpes quiescat .i. requiescat sub sua supple pelle propria et non aliena supple ouans moueat .i. commoueat risum .id est derisorem/ pelle .i. de pelle: leonis .id est illi⁹ animalis/ rana illud animal sup. volebat esse par .id est similis boui se inflādo/ rana volebat vlcisci .id est vendicare pullos: quos bos supple pressit in aquis: ast pro sed: bos supple iurauit q ranunculus creparet ante per medium q̄ efficeretur par .id est similis ei scilicet boui.

Surgentem drussus/festinat radere barbam
Ne noceat lippe/vocibus vmbra gene
Apponit speculum speculo monstrante relictos
Forficibus tollit: forpicibusqꝫ pilos
Et ne prurigo caput occupet omnibus horis
Lotricem promptam/que lauet illud habet
Preterea faciebus aquam/manibusqꝫ ministrat
Quotidie scobis/a scobe tecta piat
Hoc facit exterius/sordes dum colligit intus
Nec sibi crescentes/radere curat eas.

¶ Ponit pa. di. qꝫ ille homo barbitonsor dictꝰ drussus parat barbā ne noceat et apponit speculum ante eos quos parat ⁊ habet lotricem que mundat domum interiꝰ Sed dicit actor qꝫ iste qui mūdat domum exterius: interius non mūdat quia est plenus peccatis. ¶ Construe. drussus. i. ille barbitōsor festinat radere barbam surgentem: ne pro vt et non vmbra gene non noceat vocibus lippe. apponit speculū et tollit pillos relictos forficibus: qꝫ pro et/et forpicibus: et hoc speculo monstrante: ne pro vt et non/vt prurigo non occupet caput: habet lotricem promptam que lauet illud omnibus horis et ministrat preterea faciebus: qꝫ pro et/et manibus aquam quotidie scobis: ⁊ piat. i. id est purgat tecta/hoc facit exterius: sed intus colligit sordes nec curat eas radere crescentes sibi.

Constat vt illa manus/primo perpulchra lauetur
Que sibi presumit: vasa lauare dei
Munda manus mundū vas quod lauat efficit illud
Sordida sordidius/ꝙ foret ante facit
Tacto luto subducta/sibi trahit insita sorde
Et nigra fit subito/que prius alba fuit
Non me verrucas/iuste reprehendit habentem
Qui sibi portanti/tubera parcit homo
Vlceribus plenum primo se liberet ipsum
Postea verrucas/derideat ille meas.

¶ Dicit actor qꝫ certū est qꝫ illa manꝰ pulchra lauetur que presumit lauare vasa dei qꝛ satis est notū si manus sit immunda vas erit immūdū. cōcludit actor si manus nigra ponat in luto turpi/tūc efficitur nigrior. Itē hō q̄ hꝫ verrucas i manu nō dꝫ me deridere si habeā: qꝛ si diceret q̄re habes verrucas: ⁊ etiā possē dicere q̄re habes tu. sed quando est purgatus bn̄ potest reprehēdere alios. ¶ Cō. cōstat. i. certum est vt illa manus perpulchra lauetur primo q̄ presumit sibi lauare vasa dei / mūda manꝰ lauat vas atqꝫ efficit mundū eo qꝫ manꝰ sup. sordida facit vas sordidius ꝙ foret ante. i. prius manus supple. tacta luto atqꝫ subducta trahit sibi subdito insitas sordes: et manus supple/que prius fuit alba fit nigra. homo non reprehendit me iuste habentem verrucas qui parcit sibi portanti tubera. i. gibbos. ipse supple liberet seipsū vlceribus. postea ille meas derideat verrucas.

Nemo potest pugilem/nexu prosternere fortem
Si lucte patiens/aggrediatur eum
Nunq̄ formose cecidissent menia troie
Ni ceptus fuerit/quo cecidere labor
Incipiat quicunq; cupit/bonus et pius esse
Dimidium facti qui bene cepit habet
Quomodo fiet opus/nisi primitus incipiatur
Omnia principium constat/cepit habere suum
Audaces fortuna iuuat: nil grande cor audax
Terret/nil animi quisq; abhorret habet.

¶ Dicit q̄ nemo potest prosternere fortē pugilem nexu .i. in lucta/nisi aggrediatur fortē vel sit patiēs dimittendo se cadere ad terrā sicut menia troie nunq̄ cecidissent nisi labor fuisset inceptus quo ciciderūt vñ ille incipit esse pius quicunq; vult esse bonus puer qr qd noua testa capit inueterata sapit: qr deus dicit. Incipe et iuuabo te: io vult cōcludere q̄ fortuna audacē iuuat. ¶ Con. nemo pōt psternere .i. superare nexu lucte pugilē fortē: ni p nisi/nisi aggrediat ante fortē . Itē menia formose troie nunq̄ cecidissent nisi labor fuisset inceptus quo cecidere .i. ceciderunt. quicūq; cupit esse bonus puer incipiat ille/qr qui bene incipit habet dimidium cepti quomodo fiet opus nisi primitus incipiatur. constat omīa habere principium/fortuna iuuat audacem nil pro non et aliquid/aliquid grande non terret. cor audax: nil pro non et aliquid: quisq; .id est quisquis abhorret non habet aliquid supp le animi.

Non potis est magnus/gibbo prohibente camellus
Pertransire breuis/leue foramen acus
Nec transire sinit locupletem ianua celi
Dum cogit miserū/sistere pondus opum
Cur anime mortem/tam prauo corde requirit
Cur sibi quod tollit/viuere captat homo
Felix est pauper/quem pauperat ipsa voluntas
Non est quod terga/cum petat alta grauet
Nec latro/nec predo/nec fur vafer insidiatur
Dum capit assumptas: absq; timore vias.

¶ Ponit pa. d. q̄ camelus hñs gibbū dorso nō pōt trāsire p foramē acus. etiā dt. q̄ mirū est locupletē intrare in regnū celoꝝ. io est dr̄a. qr aliq̄ sunt de bona fide et aliqui nō: dt q̄ ille q̄ est paup voluntate sua est fidelis/ sed q̄ nō est volūtate nō est fidelis: qr si paup vadet p nemora vel p aliū locū vadit leuiter/ꝛ diues non sic: sed semp dubitat amittere diuitias suas nec vult gaudere. ¶ Cō. camelus magn⁹ non est potis .i. potēs ptransire foramē acus breuis gibbo phibēte ianua celi nō sinit transire locupletē dū pōd⁹ opū cogit miserꝝ sistere .i. stare cur. hō mortē aīe tā prauo corde req̄rit. cur hō tollit sibi illō sup. qd captat bibere paup est felix quē ipa volūtas paupat non est quod grauet terga .i. decipiat cū petat alta. latro nō insidiatur .i. cautus vel subtilis. nec latro nec fur nec predo: dum capit vias assumptas absq; timore.

Mille vie ducunt homines/per secula romam
Qui dominum toto querere corda volunt
Est via que ducit montes directa per altos
Vepribus et spinis/arduitate grauis
Est quoqz nonnullus callis quem calculus asper
Superat plantas quotidianas arat
Est via per ponthū/via per deserta/per ymas
Valles per scopulos/per loca dura pedi
Per nemus et latebras/per lustra timenda ferarum
Per spinas/tribulos/per lutulenta vaga.

¶ Ponit para. di. q mille vie ducūt hoīem romā/et etiā q̄ vult querere dñm ex toto corde suo. via directa est q̄ surgit p altos mōtes et nōnullus callis.i.aliq̄s callis paruus siue lapis aspera superat. Etiā via est p ponthū p deserta: vt apparet in textu. iō cōcludit q multe sunt vie eūdo ad paradisū: q2 aliqui vadūt p elemosinas/et aliq̄ vadunt p peregrinationes. et sic de aliis. ¶ Con. mille vie ducūt hoīem romā p secula q̄ volūt querere toto corde dñm. via est directa: q̄ ducit p montes altos via est vepribus ꝛ spinis grauis arduitate.i.altitudine: quoqz.i.certe nonnullus callis.i.aliquis est quem calculus.i.paruus lapis asper superat et arat quotidianas plātas via est per pōthum via est supple per deserta/per ymas valles per scopulas via est per loca dura pedi/via est per nemus/via est per latebras/via est per loca lutulenta/ via est per spinos et tribulos/via est per lustra timenda ferarum.

Semper hiat coruus/semperqz cadauera captat
Semper amat mortē/mors fera pascit eū
Quem sua debilitas/et quem premit ipsa senectus
Letificant illū/cū putat esse mori
Non solum coruus morituros insidiatur
Maxima pars hominū/iam facit illud idē
Filius ante diē/mortē patris et obstat heres
Fiat et vt miseras/lege capescat opes
Prothdolor in clerū/transit dolor et scelus illud
Hic emit ecclesiā: dū alter tenet eā.

¶ Ponit aliā pa. d. q sēp coru9 hyat vt habeat cadauera. amat mortē sēp: vt mors fera pascat eū ille quē sua debilitas premit/ et ille quē senectus premit letificat cum. Itē non insidiat coruus solū: q2 maxima pars hoīm facit hoc/q2 filius optat mortē patris vt capescat multas res et opes: sed ille dolor exñs inter laycos iam transit in clerū/q2 vnus emit ecclesiā dū alter viuit et tenet eā. ¶ Cō. Coruus hyat semp qz p et captat.i.cupit semp cadauera/amat semp mortē: mors fera pascit eū sm quē sua debilitas et quē sua senect9 premit letificat illū cū ipse putat mori: coru9 nō insidiat solum mortuos pars maxima hoīm facit iā illud idem filius optat mortē patris ante diem vt fiat heres/et vt capescat opes miseras lege.i.consuetudine. Prothdolor illud scelus transit in clerum/dum alter tenet ecclesiam hic emit eam.

Bis bos percutitur dū ferrū sentit acutū
Si contra stimulum/calcitret ipse suum
Efficit ex vno duo vulnera vulnere ferrum
Ulterior primo/peior et ictus erit.
Cur igitur domino: serui parere coacti
In dominum rabie: pectoris arma leuant
Hic furor hec rabies/hec indignatio risum
Prebet et inuisum/querit habere malum
Dum caput oppositum dño/stomachante tenebat
Grauiter euasit: vincula dauus heri.

¶ Ponit para. di. q̄ bos percutit̄ dū calcitrat cōtra stimulū et facit duo vulnera ex vno vulnere: ꝛ vlterior ictus est peior prio. ergo quare serui coacti parere dño leuāt pector̄ rabiē ꝯtra eū hic furor hec rabies hec idignatio mouet nos ad risū. iō ꝯclu dit. q̄ nos debem⁹ facere sicut faciebat ille seru⁹ q̄ erat patiēs corā dño suo/qꝛ cum dñs suus erat irat⁹ ipse nō dicebat vocabulū: sȝ iclinabat caput suū. ¶ Cō. bos per= cutitur bis dū sentit ferrū acutū si ipse calcitret contra stimulum suū ferrū facit duo vulnera ex vno vulnere: et ictus vlterior est peior primo. Cur igitur serui coacti pa= rere domino leuant arma: in. i. contra dominum suum rabie pectoris. hic furor hec rabies/hec indignatio prebet risum ꝛ querit habere malum inuisum/dauus euasit grauiter vincula heri. id est domini/dum tenebat caput oppositum. id est pronum ꝗ domino stomachante. i. est furiente.

In momentaneo/non est modus immoderato
Dum baratro donat quicquid habere potest
Non minus excedit/normam rationis auarus
Dum nil expendens/semper aceruat opes
Nemo sequatur eos/quoniam viciosus vterqꝫ
Est via quam virtus/inter vtrumqꝫ docet
Hic canis ille lupus cum carnem deuoret alter
Ut lupus occultat/seu canis/alter opes
Frontibus aduersis/pugnantia crimina secum
Uitet qui vite/carpere curtat iter.

¶ Ponit para. d. q̄ imoderat⁹. i. gulosus nō hȝ modū dū donat sua baratro: sic aua rus nō min⁹ excedit viā rationis: qꝛ in momētaneo deuorat/deuastat/ꝛ excedit pra ue et stulte: sed alter nō min⁹ peccat q̄ abscondit sua bona: sed nō debemus seq̄ illos sed debem⁹ sequi mediū: qꝛ i medio iacet virtus. Et dt q̄ imoderatus est ad modum canis: qꝛ sicut canis qñ comedit sufficienter abscondit residuū et nō dat alicui/ita im moderat⁹ deuorat. Postea dt q̄ ille q̄ vult carpere iter vite crimina pugnātia secum frontib⁹ aduersis vitet. ¶ Cō. mod⁹ nō est in momētaneo dū donat baratro. i. ven= tri q̄cq̄d pōt habere/auar⁹ nō excedit min⁹ rationis normā: dū nil ꝓ nō et aliq̄d/ dū nil expendens semper aceruat opes nemo sequat̄ eos: qm̄ vterqꝫ est viciosus via est quā ṽtus docet inter vtrūqꝫ. hic canis. i. ad modū canis: ille. i. alter est lupus cū alter.

denotat carnem: vt pro sicut lupus seu canis alter occultat opes . id est diuitias crimina pugnantis frontibus aduersis secum vitet qui curat carpere iter vite.

¶ Capitulum sextum.

SI quis arare sibi fructuosum curat agellum
Et mandare suum postea semen ei
Primitus extirpet spinas: que frugibus obsunt
Et vepres si que sint ibi falce metet
Obsunt et filices silices delere nociuas
Studeat qui segetes purificare volet
Non segetes quodcumqz solum cum semine profert
Emergunt sordes luxuriante fimo
Cura vigil bene curat agros: incuria quippe
Reddit eos steriles: vnde poeta refert
Neglectis vrenda filix innascitur agris
Per filicem vitium denotat ipse viri.

¶ Hoc est sextũ capi. et vltimũ hui⁹ libri in quo actor pcedit p duodecim et duodecim versus cõtinuando semp sua documẽta . Et põt diuidi in plures partes q̃ patebunt legendo textũ. Primo dicit. q̃ ille qui vult arare agellum suũ et mãdare semẽ suũ debet penit⁹ et primo extirpare spinas q̃ obsunt frugib⁹: et metere vepres falce: que sunt ibi: postea dicit q̃ q̃ vult capere corpus xpi: debet esse mũdus et mũdare cõsciam suã.
¶ Con. Si qs curat arare sibi agellum fructuosum: et mandare ei postea semen suũ extirpet primitus spinas q̃ obsunt frugibus / et si q̃ vepres sint ibi falce metet. i. metat qui volet purificare segetes studeat delere nociuas silices et filices que sup. obsunt quodcũqz solum. i. quecũqz terra / nõ profert. i. producit segetes cũ semine / fimo luxuriante emergunt sordes. Cura vigil bene curat agros / quippe. id est certe / incuria. i. negligentia: reddit eos steriles: vnde poeta refert. i. dicit fil x vrenda innascit agris neglectis: vicium viri ipse denotat per filicem. id est illam herbam.

Nescit homo quid dulcis habet dulcedinis esca
Qui nunq̃ didicit quid foret ipsa fames
Post sitis ardorem: post esuriem duo nobis
Dulcia sunt valde: potus et ipse cibus
Dulcius herescunt humano mella palato
Si malus hoc ipsum mordeat ante sapor
Qui patitur frigus: calidos veneratur
Qui morbum magnum sorte salutis ouat
Qui bona falsa soli considerat et bona celi
Falsa sinat penitus: et bona vera petat
Pectus ab illicitis: et calibus exuat orbis
Qui volet in celis anticipare locum.

¶ Ponit aliā para. di. q̄ homo qui nunq̄ habuit famem nescit dulcedinem esce cognoscere: et q̄ cibus et potus sunt duo que sunt valde dulcia. Et dicit etiam q̄ homo postq̄ gustauit res amaras dulcia sunt sibi placidiora postmodū siue dulciora. Et q̄ considerat bona celi ⁊ falsa bona soli. i. mūdi: dimittit penitus falsa: et petit vera bona. Et dī etiā q̄ q̄ vult anticipare locū in paradiso dz cauere ab illicitis casibus exuendo se ab ipsis anteq̄ moriat̄ mūdando cōscientiā suā. ¶ Con. Nescit homo q̄d dulcis esca habeat dulcedinis: q̄ nunq̄ didicit q̄d ipsa fames foret: post⁹ ⁊ ipse cibus dulcia sunt valde nobis post ardorem sitis. i. post esuriem. Mella herescunt dulcius palato humano: si malus sapor mordeat ipsum ante ille supple qui patit̄ frigus veneratur calidos amictus: et ille q̄ patit̄ sup. magnū morbum ouat forte salutis. Qui cōsiderat bona soli. i. terre esse falsa: et bona celi esse vera: sinat penitus falsa: et petat bona vera ille supple exuat pectus a casibus. id est scelenbus illicitis orbis qui volet anticipare locum in celis. Unde versus. Dulcia non meminit qui non gustauit amara. Nescit homo plenus vitam quā ducit egenus.

Non bene viuit homo quem rerum solicitudo
Torquet et examinat: nocte dieqz metus
Non bene securus dormit: qui perdere vitam
Una cum rebus quas habet ipse timet
Unde per exemplum legimus monstrasse tyrannum
Qui non (vt dicit bernar) beatus erat
Ad foueam ductus: supra caput ipsius ensis
Pendebat tenui: vix retinente filo
Huic dapi coniunctam restem precepit et ausus
Non erat hic quoniam vidit vtrimqz necem
Sic (ait) est de me lapsum casumqz timente
Est certum propria morte vel hoste mori.

¶ Ponit aliā para. di. q̄ non bene viuit homo quem torquet solicitudo et metus seu timor examinat die ac nocte: etiam ille nunq̄ dormit securus qui dubitat pdere vitam cum diuitijs suis. vnde erat quidam homo qui vocabatur tyrannus: ⁊ ille erat in aliqua aqua: et habebat sitim: ⁊ nō audebat potare: habebat potum supra nasum et non audebat comedere: q̄ habebat ensem supra suum caput. Sic diues qui semper dubitat de inimico. ¶ Con. homo nō viuit bene quē solicitudo rex torquet ⁊ metus examinat die: q̄ p et nocte: nunq̄ ille su. dormit securus q̄ timet perdere vitā suam / vna. i. simul cū rebus quas ipse habet. vñ legimus tyrannū monstrasse per exēplum suum sup. q̄ non erat beatus: et dicit bernar. i. beatus bernardus: ensis pendebat super caput ipsius ductus est ad foueam: tenui filo. i. corda vix retinēte tyrann⁹ supple percepit restem. i. cordam coniunctam huic dapi: et hic scz tyrannus nō erat sup. ausus comedere: quoniam pro q̄ vidit vtrimq̄ scilicet ensem et cordam / et percepit supple necem / sic ait. i. dicit est de me timente casum / q̄ pro et / lapsum / certum est mori propria morte / vel hoste. id est ab hoste.

Ad mala facta malus socius socium trahit: et sic
Fit malus et neq̄: qui fuit ante bonus
Nec mirum: quoniam velocior ad mala pes est
q̄ sit ad illud opus: quod deus optat agi
Ima petit leuius: q̄ surgat ad ardua pondus

Quod vix de terra/colla bouina trahunt
Nonne boues qui plaustra trahunt/quandoqz trahuntur
Dum rota decliuo/tramite mota ruit
Cum trahit hic sursum/quantum valet illa deorsum
Impedit illum/retroqz sepe cadit
Nam magis est pronum/celso de vertice sumptum
Quam quod ab occidua/valle resurgit iter.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q malus socius trahit bonum ad se et fit malus prauus et nequam qui fuerat ante bonus. pes eius velocior est ad malum quam ad bonum et quam ad illud quod deus optat agi. Dicit etiam q pondus graue leuius tendit ad yma quam ad ardua. Etiam boues trahentes currum aliquando trahuntur. Ideo dicit q ille qui vult esse bonus et iustus non debet sic sequi malos. ¶ Construe. socius malus trahit bonos seu bonū sociū ad mala/et fit malus et nequam qui fuit ante bonus nec pro et/et non est mirum quoniam pes est velocior ad mala quam sit ad illud qd deus optat agi pondus petit yma leuius quam surgat ad ardua quod colla bouina trahunt vix de terra nonne boues qui trahunt plaustra trahuntur quandoqz dum rota mota ruit decliuo tramite cum hic trahit sursū quantum valet illa ire deorsum: hec scz rota impedit illum. qz pro et/cadit sepe rota: nam iter sumptum de vertice celso est magis pro nunquam illud supple quod surgit ab occidua valle.

Aduena siluarum/si bestia forte caninam
Incidit in turbam/nonne peribit ibi
Nonne celidrorum moriuntur morsibus illi
Quos via vel casus/protrahit inter eos
Quis nisi sit serpens/serpentibus associetur
Cum grauiter pungat/id quod inheret ei
Marcescunt flores/et gramina mortificantur
Que solo tactu: fusa venena cremant
Hos inter pueros/dubia gens martia ponit
Utrum se geniti sint ita scire volens
Illis namqz solis parcunt vt dicitur angues
Dum sibi blandiciis/oris amicat eos.

¶ Ponit aliā parō. d. q si bestia aduena siluarum cadat inter turbam caninam. nōne peribit ibi. sic aliqui reges habent leones et quando volunt scire vtrum homo sit bonus vel malus ponunt ipsum inter leones: si sit prauus cito est mortuus/si sit bonus ipsi dimittūt eū. Etiā aliqui solēt ponere pueros ante leones volentes scire vtrū sint geniti ab ipsis. ¶ Con. nonne. i. nunquid si bestia aduena siluarū cadat in turbā caninam peribit ibi nōne illi moriuntur morsibus chelidrorum. i. illorum serpentum quos via vel casus protrahit inter eos quis associatur serpentibus nisi sit serpens/cum pungant grauiter id quod inheret eis marcescunt flores et gramina mortificantur que venena fusca crement solo tactu gens martia ponit illos sup. pueros dubios iter hec volēs scire vtrum sint geniti/se. id est a se: namqz pro quia/quia angues parcunt illis solis vt dicitur dum anguis supple amicat eos blandicijs oris.

Dum curuare potes/vel curuam tendere virgam
Fac sit ad libitum/stet tua planta tuum
Cum vetus in magnū fuerit sordidata vigorem
Non leuiter flectes/imperiale caput
Rursus si tortam patieris surgere primum
Semper vt est primo/torta manebit ea
Sic homo dū puer est/doceatur iussa tenere
Nec cor assuetis/imbuat ille malis
Argillam figulus/ꝙuis mutauerit ollam
Sic sicce formam/non adhibere potest
Ceruinam pellem/latrat per tecta catellus
Primitus ad syluas/doctus vt ire queat.

¶ Ponit para. d. ꝙ tu facies plantā ire ad debitū dum erit paruus et iuuenis/qr si tu velis erit curua: sed qñ erit arbor magna et antiqua/tunc non posses sic facere. Dicit etiā ꝙ qñ puer est iuuenis tūc debes ipsum introducere bonis moribus. Item dicit ꝙ figulus non pōt facere formā ollarū dū terra est sicca/sed dū est hūida facit ad voluntatem suā. Item paruus canis latrat per tecta pellem ceruinā corā ipso/vt queat ire doctus ad siluas. ¶ Cō. fac vt tua plāta sit ad libitū tuū dū potes curuare ipsū cum vetus fuerit solidata in vigorē magnū nō flectes libēter caput imperiale. Rursus si primum patieris surgere tortam semper ea manebit torta: vt est. id est vt erat primo: sic homo dum est puer doceatur tenere iussa. id est precepta ne ille puer imbuat cor malis assuetis et ꝙuis figulus mutauerit ollam argillam. id est frigidam: sic non potest adhibere formam sicce terre supple catellus latrat pellem ceruinam per tecta primitus: vt queat ire doctus ad siluas.

Tres seruos tribus vsqꝫ modis seruire videmus
Non omni dño/tres simul immo tribus
Est nā qui vite fidens mercede future
Subiacet imperiis/obsequiisqꝫ dei
Hic seruus non est/quoniā qui frena salubris
Iusticie patitur/liber et altus erit
Est quoqꝫ qui misero/subiectus paret homulo
Ut quondam primi constituere patres
Non tamen hunc totum/sibi subiugat imperiosus
Interior vinclis/non retinetur homo
Tercius est seruus vicio/qui semper obedit
Hic penitus seruus/viuit vtroqꝫ modo.

¶ Ponit pa. d. ꝙ sūt tres serui i mūdo q̄ seruiūt trib⁹: qr. vn⁹ seruit deo et iste nō vocat̄ ꝓprie seru⁹. alter seruit hoi/et ille vocat̄ seruus liber. alter seruit dyabolo et iste

proprie vocaẗ seru⁹. ¶ Cō. Uidemus. tres seruos tribus modis seruire/nō seruisse sup vni:immo tribus dñis:nā ille sup. q̄ est fidēs mercede dei:hic nō est seru⁹ : qr est liber:qm̄ q̄ paretẗ frenis iusticie salubris erit liber ꝛ altus/quoqꝫ.i.certe est subiectus q̄ paret misero homulo:vt p̄mi patres quondā ꝯstituere.i.ꝯstituerūt:nō tn̄ imperio suis preceptor sup.subiugat sibi hunc totum/homo interior.i.anima nō retinetur vinclis.tertius est seruus qui semper obedit vitio:hic seruus viuit penitus vtroqꝫ modo id est subijcitur hominibus et dyabolo committendo vitia.

Ut perpendiculo paries equetur oportet
Ne domus hoc ipso deficiente ruat
Quomodo stare potest titubantis machina muri
Si fundamentum debile fallat opus
Assimili si quis sublimes tendit ad artes
Principia partes corde necesse sciat
Artes post partes veteres didiscere poete
Idcirco magnum promeruere decus
Primo dictantes:et postea versificantes
Candentes ferule supposuere manus
Partibus imbutos sapientia duxit athenas
Quadruuium triduo continuando sibi.

¶ Ponit aliā para. d. q̄ si aliquis homo vult facere aliquā domū illa domus nō poterit se sustinere nisi habeat bonū fūdamentū:ꝛ q̄ parietes siue muri equenẗ ꝑpendiculo:ne muri titubantes cadant ꝓpter defectū fundamentoꝝ et opus fallat .i.decipiat. Ad ꝓpositū dicit q̄ si aliq̄s tēdat in artes sublimes:necesse est primo vt sciat principia et ꝑtes cordetenus:qr qui nescit ꝑtes invanū tendit ad artes. ¶ Cō. Oportet vt paries equeẗ ꝑpendiculo ne dom⁹ ruat.i.cadat hoc ipso deficiēte.s.muro quomachina muri titubantis potest stare si fūdamētū debile opus fallat Assimili si q̄s tēdit ad sublimes artes necesse est sup. vt sciat primo partes corde veteres poete te didiscere.i.didiscerunt artes post ꝑtes. Idcirco promerere.i.promeruerūt magnū decus primo dictantes.i.componentes : et postea versificantes/manus cadentes supple posuere ferule sapientia ducunt athenas.i.ad athenas.i.imbutos partibus continuando sibi triuio.id est grammatica/logica/et rethorica. quadruuium.i.geometriam/astrologiam/arismeticam/et musicam.

Illicitos miserande puer:compesce furores
Scito q̄ ad mortem commouet hostis eos
Aufer ab his mentem:miserosqꝫ videto dolores
Altara plus istis:sunt meditanda tibi
Esto memor puluis eris:et vermibus esca
In gelida putridus:quando iacebis humo
Non erit in mundo qui te velit vltra videre
Cum tua fetidior sit carne rupta caro
Cum proprio caput ense secas cur sponte cathenas

Demonis incurris: cur sua iussa facis
Motibus assidue: surgentibus obuius obsta
Ne superet: qui te sic superare putat.

¶ Ponit vltimã para. d. sic. O puer miserãde cõpesce furores illicitos ꝛ scito hostis ꝯmouet eos vt ꝯducat te ad mortẽ auferẽdo tibi mentẽ de eis q̃ debes cogitare quid fueris / quid sis / et quid eris. Tu fuisti de limo terre factus. Tu eris cras puluis. Et eris vermibus putredo qñ iacebis in limo terre. Tu vides qñ homo est mortuus nemo vult videre eũ vltra. Cur ergo secas caput tuũ ꝓprio ense: cur ergo intras sponte cathenas demonis? Obsta et sis obuius assidue suis motibus surgentibus cõtra te repugnando ne vincat te. ¶ Con. O puer miserande ꝯpesce furores illicitos: scito q hostis ꝯmouet eos ad mortẽ. Aufer ab his mentẽ: qꝫ ꝓ et videto dolores miseros altera sunt meditanda plus istis. Esto memor q erit puluis: et esca vermibus, quãdo iacebis putridus in humo gelida: non erit in mundo qui te velit videre vltra cum tua caro sit fedior carne corrupta. Cur secas caput tuũ proprio ense: cur sponte incurris cathenas demonũ: cur facis sua iussa / obsta. i. sis obuius: motibus carnis. supple surgentibus assidue: ne dyabolus supple superet qui putet sic te superare.

Heu quid homo tantum querit: qui transit vt vmbra
Qui nunc stare putat: nunc cadit yma petens
Qui certum manet huic nisi mors & mortis ymago
Hunc semper sequitur: hunc tenet / hunc trahit
Heu cur gaudet homo: cur ille superbit: et ad quid
Cur ducit statum: qui cinis est et erit
Non sic non: quoniam perit illa putatio vana
Ros cadit: et vite cursus ad yma cadit
Sic stat homo: vel dico facta cetera constant
Quid plus sunt vanum singula queqꝫ nichil

¶ Dicit actor. Quid homo tm̃ querit: qui cum credit stare et transit vt vmbra: et cadit ad yma qñ putet stare. Et qđ hoi manet certũ nisi mors siue ymago mortis quẽ semꝑ sequit trahit atqꝫ tenet. Heu cur hõ gaudet atqꝫ supbit et ad qđ: cur etiã ipse homo ducit statũ qui cinis est ꝛ erit. Et cur cupit sibi subdere oĩa putando se semper posse vincere: sed nõ est semper sic: qm̃ illa putatio vana perit ꝛ deficit atqꝫ cadit sicut ros et ruit ad yma: et quid plus omnia predicta et singula queqꝫ sunt vana ꝛ transitoria: nec in ipsis cõstat aliquid esse firmitatis. Et ideo debet homo recuperare: siue desiderare q̃ sunt vera ꝛ eterna bona nõ trãsitoria siue caduca operando virtuose et exercendo in rebus pijs: et vt ipsis mediantibus possit acquirere regnum celeste: siue paradisum qđ nobis ꝯcedat ille qui trinus et vnus est. ¶ Constructio est plana.

¶ Explicit Alanus de parabolis. Alias doctrinale altum: cum luculentissima glosarum expositione. Londonijs nouiter impressus. per wynandum de worde. in vico nũcupato (the fletestrete) ad signũ solis aurei cõmorantẽ. Anno dñi. M. ccccc. x. die. xix. Marcij.

